

«ВСЕСВІТ» — ШКОЛІ

(За програмою 8 класу)

ВІЛЬЯМ ШЕКСПІР

ГАМЛЕТ, ПРИНЦ ДАНСЬКИЙ

З англійської переклав Леонід ГРЕБІНКА

ДІЙОВІ ОСОБИ:

Клавдій, король Данії.
Гамлет, син минулого й небіж теперішнього короля.
Фортінбрас, принц норвезький.
Гораціо, друг Гамлета.
Полоній, вельможа.
Лаерт, його син.
Вольтіманд
Корнелій } царедворці.
Розенкранц
Гільденстерн
Осрік
Придворець.
Священик.
Марцел } офіцери.
Бернардо
Франціско, солдат.
Рейнальдо, слуга Полонія.
Капітан.
Англійські послы.
Актори.
Два штукарі-гробокопи.
Гертруда, королева Данії і мати Гамлета.
Офелія, донька Полонія.
Привид Гамлетового батька.
Придворні пани й пані, офіцери, солдати, моряки, вистовці, слуги.

Малюнок Сергія Якутовича

Місце дії — Ельсінор.

ДІЯ 1

СЦЕНА 1

Ельсінор. Плац.

Франціско на варті. Входить Бернардо.

БЕРНАРДО.
ФРАНЦІСКО.
БЕРНАРДО.
ФРАНЦІСКО.
БЕРНАРДО.
ФРАНЦІСКО.
БЕРНАРДО.
ФРАНЦІСКО.
БЕРНАРДО.
ФРАНЦІСКО.
БЕРНАРДО.
ФРАНЦІСКО.
БЕРНАРДО.

Хто там?
Ні, сам відказуй; стій і назовись.
Нехай живе король!
Бернардо?
Він.
Приходите ретельно у свій час.
Дванадцять б'є: іди, Франціско, спати.
За зміну щира дяка: холод лютий,
Аж серце перейма.
Спокійно все?

ФРАНЦІСКО.
БЕРНАРДО.
ФРАНЦІСКО.

Миш не шелеснула.
Ну що ж, добраніч.
Спіткаєш там Гораціо та Марцела,
Скажи їм, хай не баряться на варту.
Здається, чути їх. Гей, стій! Хто там?

Входять Гораціо і Марцел.

ГОРАЦІО.
МАРЦЕЛ.
ФРАНЦІСКО.
МАРЦЕЛ.
ФРАНЦІСКО.

Землі цій друзі.
Королю підданці.
Добраніч вам.
Ба й вам, чесний солдате.
Хто заступив вас на посту?
Бернардо.
Добраніч вам.

Виходить.

МАРЦЕЛ.
БЕРНАРДО.
ГОРАЦІО.
БЕРНАРДО.
МАРЦЕЛ.
БЕРНАРДО.
МАРЦЕЛ.
ГОРАЦІО.
БЕРНАРДО.
ГОРАЦІО.
БЕРНАРДО.
ГОРАЦІО.
БЕРНАРДО.

Бернардо, гов!
Скажи,
Гораціо теж з тобою?
Я за нього.
Привіт, Гораціо; і тобі, Марцелє.
Що ж, теє знов з'являлося сю ніч?
Я ще не бачив.
Гораціо каже, буцім то химера,
А він, мовляв, нізащо не повірить
У те страшне, що бачили ми двічі.
Я тим-то і вблагав його прийти
Повартувати сю ніч спільно з нами,
Щоб, як приви́ддя з'явиться, він навіч
Переконавсь і мовив би до нього.
Пусте, пусте,— не ви́йде.
Сядь, і ми
Знов рушимо на штурм твоїх ушей,
Стійких, як мур, до оповідей наших
Про диво двох ночей.
Що ж, сядьмо та й
Послухаймо, що розповість Бернардо.
Минулу ніч, коли ген та,
На захід від Полярної, зоря,
Дозором обійшовши небосхил,
Дійшла туди, де сяє, я й Марцел,
Годину щойно вдарило...

Входить Привид.

МАРЦЕЛ.
БЕРНАРДО.
МАРЦЕЛ.
БЕРНАРДО.
ГОРАЦІО.
БЕРНАРДО.
МАРЦЕЛ.
ГОРАЦІО.
МАРЦЕЛ.
БЕРНАРДО.
ГОРАЦІО.

Цить! Помовчи! Дивіться, вже прийшло.
Поставою, мов наш король-небіжчик.
Гораціо, ти книжник; мов до нього.
Хіба не схоже з королем, Гораціо?
Авжеж,— аж моторошно з дива й ляку.
Жадає мови.
Запитай, Гораціо.
Що ти еси, привласнивши цей час
І той славетний, войовничий образ,
В яким його величність вмерлий Данець
Був виступав? В ім'я небес, кажи!
Образилось.
Відходить пріч.
Стій, стій!
Стій і кажи! В ім'я небес, кажи!

Привид виходить.

МАРЦЕЛ.
БЕРНАРДО.

Пішло; не відповідь.
Ну що, Гораціо,— ти дрижиш, ти зблід?
Чи теє щось не більше за химеру?
Як мислиш ти?

ГОРАЦІО.

Як перед Богом, я не йняв би віри,
Коли б не свідчення, правдиве й певне,
Моїх очей.

МАРЦЕЛ.
ГОРАЦІО.

На короля не схоже?
Як сам на себе ти.
Таку він справу бойову носив,
Зборовши в герці гордого Норвега;
Так супивсь він, по злих переговорах,
Як вивернув з саней на лід Поляка.
Це дивно.

МАРЦЕЛ.

Вже втретє, саме в цю годину мертвих,
Ступою воїна воно проходить
Повз варту.

ГОРАЦІО.

Я не знаю, що за знак,
Та скільки тямлю й мислю, це віщує
Всій Данії напасті несказанні.

МАРЦЕЛ.

Тож сядьмо, і хто знає, розкажи нам:
Нащо такі суворі й пильні чати
Виснажують щоночі всіх підданців,
Для чого з міді ллють щодня гармати
Й завозять в край знаряддя до війни,
Чом корабельників зганяють мусом
На труд важкий, який не зна неділь;
До чого йде, навіщо в цій пропасниці
З'єднала праця люду ніч і день?
Хто це мені з'ясує?

ГОРАЦІО.

Я; принаймні
Так кажуть: Гамлет, наш король покійний,
Чия подоба щойно нам являлась,
Від Фортінбраса, короля Норвегії,
Що мордувавсь від заздрі пихи,
Дістав був виклик; наш хоробрий Данець
(Таким вважав його весь світ, нам знаний)
На герці вбив Норвега. А з угоди,
Печатями скріпленої ще й законом,
Убитий віддавав з життям укупі
Всі землі, що в закладі, переможцю;
І наш король супроти закладавсь
Належним шматом володінь, які
Пристали б до дідизни Фортінбраса,
У разі б він подужав. Тож законно
Дістався Гамлету, як знано й вам,
Заклад. Тепер молодший Фортінбрас,
В незрілому завязтті запальний,
Понабирив в околицях норвезьких
Шибайголів, безстрашних гольтіпак,
За хліб і харч на всяке діло ладних,
Де пахне здобиччю. Тут не що інше
(Наш уряд теж вбачає це гаразд),
Як намір збройно, дужою рукою,
Від нас урвати згадані ґрунти,
Що втратив його батько. От в чім привід,
Гадаю я, всіх заходів воєнних,
Причина пильних варт і джерело

БЕРНАРДО.
Тривога та метушня в державі нашій.
Воно й по-моєму виходить так.
Либонь, якраз на те мара уроча
Прибрала зброєю й постать короля,
Що був і є для данців знак війни.
ГОРАЦІО.
Це порошок в оці розуміння.
В щасливі й славні дні розвою Риму,
Раніш, ніж всемогутній Юлій пав,
Могили зяяли, мерці у білім
Стогнали й квилили вздовж римських вулиць,
Хвости вогненні в зорь, криваві роси,
На сонці плями, а світило вод,
Правитель цей Нептунового царства
На тьму хворіло, мов під суд Страшний.
Якраз такі тяжких подій предтечі,
Від нависного фатума гінці,
Знамена злигодням лихим прийдешнім
З'явилися від неба та землі
На острах Данії й її народу.

Привид входить знов.

Ба, цитуйте! Гляньте, знову йде! Хай згубить,
А я дорогу перейду. Гей, стій!
Як маєш ти, маро, дар мови, звука,
Кажі мені!
Як треба добру річ яку зробити,
Тобі в полегкість, а мені в спасіння,
Кажі мені!
Як ти втаємнене в судьбу вітчизни,
Яку завбачення твое відверне,
Кажі, кажі!
Або як ти сховав ще за життя
В земному лоні здирський скарб, за віщо
Ви, духи, кажуть, бродите по смерті,—

Піє півень.

МАРЦЕЛ.
ГОРАЦІО.
Кажі! Стій і кажі! — Спиши, Марцелле!
Метнути протазаном?
Так, якщо
Не спиниться.
БЕРНАРДО.
ГОРАЦІО.
Воно ось тут!
Ось тут!

Привид виходить.

МАРЦЕЛ.
Пішло!
Ми прогнівили видиво величне
Уявною погрозою насильства:
Воно, як пара, невразне, для нього
Ці марні замахи — зневага й глум.
БЕРНАРДО.
ГОРАЦІО.
Було б і мовило, якби не півень.
А як здригнулось, мовби винувате,
На віщій поклик. Я чував не раз,
Що криком верескливим і дзвінком
Сурмач досвітній ранку бога дня
Пробуджує. На цю пересторогу,
В повітрі чи в землі, в огні чи в морі,
Блудна та мандрівна душа спішить
В свої пороги. А що правда це,

МАРЦЕЛ. Самі ми впевнились допіру.
Воно пощезло, лиш запів півень.
І, кажуть, справді, перед тими днями,
Коли справляється Різдво Христове,
Співець світанку піє всеньку ніч.
Ніякий, кажуть, дух тоді блукати
Не важиться, планети зла не коять,
Не згубить мавка, відьма не вчаклує —
Такий священний і спасенний час.
ГОРАЦІО. Чував це й я, і в це частково вірю.
Та, гляньте, ранок у багряних шатах
З-за тих он круч ступає по росі.
Кінчаймо варту. Раджу, повістім
Ми молодого Гамлета про те,
Що сю ніч бачили. Життям клянусь,
Що тінь, німа до нас, до нього мовить.
Чи згода, щоб йому це розказати,
Як приязнь і повинність велить нам?
МАРЦЕЛ. Авжеж, ми згодні; і я знаю, де
його здібати зручно буде вранці.

Виходять.

СЦЕНА 2

Радня палата в замку.
Фанфари. Входять Король, Королева, радники,
Полоній, Лаерт, Вольтіманд, Корнелій,
Гамлет та інші.

КОРОЛЬ. Хоч пам'ять Гамлета, нам дорогого брата,
Померлого, ще свіжа, хоч пристало
Ще нам в серцях плекати ревний смуток,
Державі тугою повити чоло,
Одначе глузд натуру вже зборов,
І ми, розважно тужачи за братом,
Не забуваємо й про нас самих.
Отож вдову порфіроносну, доти
Сестру нам, нині нашу королеву,
Взяли ми, радість тлумлячи журбою —
Сльоза в одному оці, в другім — усміх,
По мірці зваживши і щастя й лиха:
В весіллі жаль, веселість у жалобі,—
Собі в подружжя. На поради ваші,
Що прихилили нас на одружіння,
Пристали ми. За них вам наша дяка.
Тепер до інших повернімся справ:
Як вам відомо, юний Фортінбрас,
Малу поклавши ціну нашій моці
Чи ждавши з смертю любого нам брата,
Що край наш втратить єдності кістяк,
В союзники узявши силу мрії,
Наваживсь нам посланням докучати
З вимогою вернуть йому ґрунти,
Преславним братом нашим в його батька
По праву придбані. Це щодо нього.
Тепер про привід зібрання цього:
Ось цим листом ми просимо Норвега,
Що молодому Фортінбрасу дядьком,—
Старий, прикутий до постелі, він
Навряд чи чув про наміри небожа,—

КОРНЕЛІЙ,
ВОЛЬТІМАНД,
КОРОЛЬ.

Подібним зачинам покласти край,
Тим, що озброєння, реєстр, вербунок
Серед його ж підданців робиться. Огож
Вас, Вольтіманд, і вас, Корнелій добрий,
До ветхого Норвега ми шлемо
З поклонами й листом, без повноважень
Рядити з ним над визначені межі
В цих додаткових точних артикулах.
Ваш поспіх вашу відданість посвідчить.

Завжди вам раді віддано служити.
Ми певні в цім. Щасливої путі.

Вольтіманд і Корнелій виходять.

ЛАЕРТ.

А ви, Лаерте; що там в вас нового?
З проханням ви до нас? Про що, Лаерте?
Розумним словом данський володар
Не гребує. Чого б тобі, Лаерте,
Не пожадати, згоджусь і без просьби.
Бо голова не стільки кривна серцю,
Рука не так до послуги устам,
Як данське берло батькові твому.
Чого ж, Лаерте, хочеш?

Пане ясний,
Лиш ласки й волі в вас — мені вернутись
До Франції, звідкіль прибув я радо
На ваше в Данію коронування;
А нині, признаюсь, як довг минув,
Назад мої думки й бажання линуть
І просять дозволу та згоди в вас.

КОРОЛЬ.
ПОЛОНІЙ.

А батько згоден? — Що Полоній скаже?
Він видер, пане мій, від мене згоду
Докучливим благанням, а тоді
Печаттю наполог її скріпити.

КОРОЛЬ.

Прошу, дозвольте й ви йому від'їзд.
Що ж, в добрий час, Лаерте! Час будь твій:
Вживай його по волі та вподобі!

ГАМЛЕТ.

А ви, небоже мій, мій сину Гамлет...
(набік)

КОРОЛЬ.
ГАМЛЕТ.
КОРОЛЕВА.

Побільше родич, а поменше рідний.
Усе ще хмари темнять чоло вам?
Ні, пане мій: мене все палить сонце.
Ласкавий Гамлет, барви ночі скинь
І дружнє око підведи на Данця.
Доволі вже, повіки опустивши,
Шукати батька, що пішов у прах.
Звичайна доля: мре усе створіння,
Проходячи у вічність через тління.
Звичайна доля, пані.

ГАМЛЕТ.
КОРОЛЕВА.

Чом же щось
Вам незвичайне в долі цій здалось?
«Здалось?» Ні, пані, єсть. Що там здається?
Ні плащ мій, мов чорнило, люба мати,
Ані вчисті одяги жалоби,
Ні переривчасті й важкі зітхання,
Ні повноводі ручаї з очей,
Ні вираз втрати й суму на лиці,
Всі вияви, знаки й оздоби горя
Не твердять правди, а лише «здаються»,
Бо все це речі, що їх можна вдати.

ГАМЛЕТ.

КОРОЛЬ.
 Над те одіння смутку покаже
 Щось інше глибше поймаю мене.
 Вам, Гамлете, природно і похвально
 Повинність скорбну батькові віддати.
 Та, знаєте, й ваш батько втратив батька,
 Той теж утратив, а хто батька втратив —
 По довгу сина мусить певний строк
 Жалобу правити. Але як стій
 Затягись у жалях строптивих — це
 Упертість нечестя: це бабське горе;
 Тут знати неповагу до небес,
 Нестале серце, нетерплячий дух,
 Невихований, неповздержний розум.
 Що нам судилось, що відоме нам
 Як звичайнісінька на світі річ,
 Навіщо б ми з дурного противенства
 До серця брали? Ёфу! Гріх перед небом,
 Гріх проти мертвих, гріх проти ества,
 Противно розуму, що, смерть батьків
 Взакономивши з найпершого мерця
 До вмерлого сьогодні, провіщає:
 «Так має бути». Просимо вас щиро:
 Об землю вдарте лихом тим і нас
 За батька майте. Хай весь знає світ,
 Що ви до трону нашого найближчий;
 Ми вам любов приділимо не меншу,
 Ніж ревний батько любленому сину.
 А щодо ваших намірів вернутись
 До школи в Віттенбергу, то, на жаль,
 Це суперечить нашому бажанню.
 Ми просимо, ми велимо лишитись
 Вам в Данії, на втіху й радість нам,
 Як перший наш вельможа, родич, син.
 Хай матір, Гамлете, не марно просить:
 Лишись у нас, не їдь у Віттенберг.
 Корюсь в усьому вашій волі, пані.
 От відповідь — шаноблива й достойна.
 Нам будьте рівні в королівстві. Пані,
 Така м'яка й невимушена згода
 Потішила нам серце, в честь чого
 Про кожний келих короля сьогодні
 Гармати небу повістять, яке,
 Земному грому вторячи, наш тост
 Стократно відтримить. Ходім же, пані.

Фанфари. Виходять усі, крім Гамлета.

ГАМЛЕТ.
 Якби оцей міцний-міцноощий тулуб
 Розпавсь, розтанув, парою узявсь!
 Якби Всевічний страхом незнання
 Не наказав нам самозгуби! Боже! Боже!
 Які гидкі, мерзенні, недоладні,
 Пусті для мене втіхи на цім світі!
 Ёфу! Ёфу на нього! Це здичілий сад;
 Лиш бур'яни, потворне й хиже зілля
 Бує в нім... І щоб дійшло до того!
 Два місяці, ні, менше, як умер...
 Такий король достойний; проти цього —
 Гіперіон проти сатира; матір
 Мою він так кохав, що вігер зухий
 В лице не смів їй дути. Небо і земля!

Вважайте на все те, що я повім
І що потвердять ці панове свідки
Про ті дива.
ГАМЛЕТ. Кажіть же, Бога ради.
ГОРАЦІО. Бернардо та Марцел, ось ці панове,
Дві ночі поряд, стоячи на чатах,
Здибали у мертвотну й глупу північ
Видіння. Хтось, мов ваш покійний батько,
В риштунку повнім з голови до п'ят,
З'явився; повагом, величним кроком,
Ходою владаря ступав проз них.
Так зблизька, мало берлом не черкавши,
Пройшов він тричі. Очі відвести
Не мігши, сплотнілі, скуті жахом,
Вони стояли мовчки. І мені
Це повіли під присягу страшно.
На третю ніч я з ними став на варті;
В ту саму пору, в образі тім самім,
Потвердивши достоту, слово в слово,
Їх признання,— з'являється... Пізнав
Я батька вашого: не так подібні
Ці, пане, дві руки.
ГАМЛЕТ. Де ж це було?
МАРЦЕЛ. На тім плацу, де наша варта, пане.
ГАМЛЕТ. Ви й говорили з ним?
ГОРАЦІО. Я, пане, мовив,
Воно ж мовчало. Раз, проте, здалось,
Підвівши голову, ступило крок
До нас, немов от-от заговорило б,
Та знагла тут запіяв дзвінок півень;
Воно на поклик відійшло тривожно
І зникло з-перед віч.
ГАМЛЕТ. Гм, дуже дивно.
ГОРАЦІО. Як я живу, це правда, любий пане.
І ми за свій обов'язок вважали
Вас повідомити.
ГАМЛЕТ. Так, так, панове,
Але бентежить дуже це мене.
А сю ніч ви на варті?
МАРЦЕЛ, БЕРНАРДО. Так, мій пане.
ГАМЛЕТ. Він, кажете, при зброї?
МАРЦЕЛ, БЕРНАРДО. Так, мій пане.
ГАМЛЕТ. При повній зброї.
МАРЦЕЛ, БЕРНАРДО. З тім'я аж до п'ят?
ГАМЛЕТ. Мій пане, з голови до ніг.
МАРЦЕЛ, БЕРНАРДО. Так ви не бачили його в лице?
ГОРАЦІО. Ні, бачили, з причіллям він піднятим.
ГАМЛЕТ. Суворим видававсь?
ГОРАЦІО. Скоріше смуток на виду, чим гнів.
ГАМЛЕТ. Червоний чи блідий?
ГОРАЦІО. Блідий страшенно.
ГАМЛЕТ. А на вас глядів?
ГОРАЦІО. І пильно.
ГАМЛЕТ. Хтілось би мені там бути.
ГОРАЦІО. Побило б жахом вас.
ГАМЛЕТ. Можливо, можливо. І довго це тривало?
ГОРАЦІО. До ста повільно можна б полічити.
МАРЦЕЛ, БЕРНАРДО. Довше, довше.

ГОРАЦІО. Коли я був, не довше.
 ГАМЛЕТ. А сива в нього борода?
 ГОРАЦІО. Така, як за його життя я бачив,—
 Сріблясто-чорна.
 ГАМЛЕТ. Я вартую сю ніч.
 Ще ж, певне, прийде знов.
 ГОРАЦІО. Ручусь, що прийде.
 ГАМЛЕТ. Як візьме тінь шляхетний образ батька,
 То хай хоч пекло розчахнеться й звелить
 Мені мовчати, я з ним поговорю.
 Прошу всіх вас, як бачене ховали
 Ви досі в тайні, мовчіть і далі;
 І що б не сталося цієї ночі —
 Держіть у мозку, не на язика.
 За дружбу я віддячу вам. Прощайте.
 Я близько півночі до вас на плац
 Прийду.
 УСІ. Ми вірні слуги вашій честі.
 ГАМЛЕТ. Мені ви друзі, а я вам. Прощайте.

Гораціо, Марцел і Бернардо виходять.

Дух батька в повній зброї?! Негаразд.
 Тут щось нечисте. О, хоч би вже ніч!
 Цить, потерпи, душе! Діяння злі
 На люди виринуть, хоч з дна землі.

Виходить.

СЦЕНА 3

Кімната в домі Полонія.

Входять Лаерт і Офелія.

ЛАЕРТ. Мій мотлох вже на кораблі. Прощай.
 Коли подмуть вітри погідні, сестро,
 І випаде нагода, не прогав
 І звістку шли мені.
 ОФЕЛІЯ. Ще в тебе й сумнів?
 ЛАЕРТ. А щодо Гамлета, легку цю приятель
 Вважай за примху, за буяння крові,
 Фіалку юну першої снаги:
 Хоч рано зросла, та недовговічна,
 Хоч запашна, та нетривка, ця квітка
 Коротку хвилино тїшить зір і нюх,
 І все.
 ОФЕЛІЯ. І більш нічого?
 ЛАЕРТ. Й більш нічого.
 Природа-бо в процесі росту множить
 Не тільки силу та красу тілесну:
 Ні, як росте цей храм, у нім росте
 Служіння розуму й душі. Можливо,
 Тебе він нині любить; бруд, лукавство
 Не плямлять ще цноти його бажань.
 Та стережись: в становищі високім
 Його бажання — не його бажання,
 Свому народженню невільник він.
 Як простий смертний, сам не відітне
 Він ласий кус, бо в виборі його —
 Добро і сила цілої держави,

Тому-то воля вибору для нього
 Вся в межах згоди та воління тіла,
 Якому він майбутня голова.
 Тож як він скаже, що тебе кохає,
 Розважна будь і вір лише, наскільки
 Він годен ствердити те слово ділом,
 Щоб думці Данії не йти навпір.
 Зваж, зрозумій, яка тобі неслава
 Ймовірним слухом спів його сприймати,
 З ним загубити серце, скарб дівочий
 Розкрить його нестримним домаганням.
 Офеліє, бійся, сестро, стережися,
 Ховайсь якомога від його кохання,
 Поодаль стріл і сполохів жаги.
 Невинна дівчина вже й тим защедро,
 Що гляне місяць на її красу.
 Не оминути й чистоті неслави:
 Робацтво точить пуп'яхи весни,
 Перш ніж на них первоцвіт розбрунькує;
 І по досвітній, нестійкій росі
 Вітри напасні гублять молодняк.
 Обачна будь; найліпший сторож — страх,
 Бо ж навіть як напасть її не б'є,
 Сама на себе юність повстає.
 Я твій урок поставлю на сторожі
 Мого серця. Любий брате мій,
 Лиш не чини, як той лукавий піп,
 Що вказує терновий шлях до неба,
 А сам, гувльвіса брезклий і безпутний,
 Іде стежею ласих насолод,
 До рад своїх байдужий.
 О, не бійсь!
 Та я барюсь; он батько йде до нас.

ОФЕЛІЯ.

ЛАЕРТ.

Входить Полоній.

ПОЛОНІЙ.

Благословенний двічі вдвоє щасний;
 Нам пощастило вдруге попрощатись.
 А ти ще тут, Лаерте! Сором, сором!
 Вже щогли гне від сповнених вітрил,
 І ждуть тебе. Спіши на корабель!
 Стривай,—прийми моє благословення!
(Поклавши руку йому на голову.)
 Та ще затям навек ось ці поради.
 Не всі думки доводь до язика,
 Не всяку думку ти виводь у діло.
 Одвертий будь, але не з першим-ліпшим.
 Пізнавши друзів у біді, прикуй
 Їх обручем стальним собі до серця,
 Але в гурті безперих, жовторотих
 Долоні не мозоль. Остережися
 Встрявати в сварку; а коли вже встряв,
 То хай тебе противник стережеться.
 Всім ухо позичай, але не голос;
 Вважай на кожну мисль, свою ж держи.
 Багатий одяг ший по гаману,
 Та без химер: щоб пишно, та не рясно;
 Бо ж часом по вбранню людину цінять,
 А в Франції хто вищий і значніший,
 Той добірніше й шляхетніше вбраний.
 Не позичай нікому і ні в кого,

ОФЕЛІЯ. Тобі віднині бороню рішуче
Хвилини навіть стрічі й балачки
Із принцом Гамлетом, тобі негожі.
Шануй-бо наказ мій. Ходи здорова.
Корюсь вам, пане мій.

Виходить.

СЦЕНА 4

Плац.

Входять Гамлет, Гораціо й Марцел.

ГАМЛЕТ. Ну й холодно — аж забиває дух.
ГОРАЦІО. Заходять зашпори; мороз кусючий.
ГАМЛЕТ. Котра година?
ГОРАЦІО. Скоро, мабуть, північ.
МАРЦЕЛ. Ні, било вже.
ГОРАЦІО. Хіба? А я й не чув. Виходить, близько
Той час, коли блукає тут мара.

Сурми й гарматні постріли за коном.

ГАМЛЕТ. Що значить це, мій пане?
Король не спить, справляє сю ніч учту,
П'є і танцює навсний танець;
Щораз, як рейнського він дзбан осушить,
Котли та сурми гучно провіщають
Здоров'я короля.
ГОРАЦІО. Такий це звичай?
ГАМЛЕТ. Отож-бо й є;
Хоч сам я тут родивсь і при звичайсь,
Та, як на мене, нам би більше честі
Зламати той звичай, ніж його держатись.
Чадна гульба ославила вже нас
На всі народи заходу і сходу;
Нас мають за п'яниць, нас дразнять свиньми.
І справді, це з потуг славетних наших
Виймає серце й мозок, наше ймення
В багнюку топче, зводить нанівець.
Коли, бува, позначає людину
Природний гандж (за що вона не винна,
Як за своє народження — ество
Саме собі не добирає роду),
Або якась надмірна риса вдачі,
Що зносить геть вали й загати глузду,
Чи звичка, що переступає межі
Подобства й чемності, то та людина,
Тавро своєї вади несучи
Як знак планиди чи як дар ества,
Свої чесноти всі — будь їх без ліку
І будь вони чистіші за святиню,—
Згубила тим однісіньким пороком
Перед судом загалу. Крихта зла
Громаддя доброго зведе на сумнів,
Собі в неславу.

Входить Привид.

ГОРАЦІО.
ГАМЛЕТ.

Гляньте, принце: йде!
Пречисті сили неба, крийте нас!
Блаженний дух чи враг проклятий ти,
Чи злинув ти з небес, чи з пекла вирнув,
Будь заміри твої лихі чи добрі,—
Твій образ так мені навдивовижу,
Що мушу мовити до тебе. Батьку,
Державний Данцю, Гамлете! Озвись!
Не дай мені згоріти в незнанні;
Скажи, чому твої стражденні кості,
Поховані по звичаю й закону,
Продерли покрови? [Чому твій склеп
Важкі камінні щелепи роззявив
І вивергнув тебе? Яка причина,
Що ти, бездушний труп, отут блукаєш
Під сяйвом місячним у повній зброї
І жахом ніч наповнюєш навколо?
Нам, іграшкам в руках природи, страшно
Думок, яких душа збагнуть не може.
Навіщо це? Чому? Чого ти хочеш?]

Привид манить Гамлета.

ГОРАЦІО.

Киває вам піти за ним слідом,
Немов бажає дещо оповісти
Самому вам.

МАРЦЕЛ.

Глядіть-бо, як люб'язно
Вас манить одійти поодаль відси.
Але не йдіть за ним.

ГОРАЦІО.
ГАМЛЕТ.
ГОРАЦІО.
ГАМЛЕТ.

Не йдіть нізащо.
Тут не озветься; ну, так я піду.
Не йдіть, мій пане.
Чом, чого боятись?
Життя не ставлю я і в вартість шпильки,
Що ж до душі, то що їй вчинить дух?
Вона-бо річ безсмертна, як і він.
От манить знов мене; і я піду.

ГОРАЦІО.

А що, як звабить, пане, вас у вир
Або на кручу, що лячним верхів'ям,
Мов дужий молот, звисла понад море,
І прибере там іншу грізну стать,
Що вас позбавить влади над розсудком,
А далі ввергне в безум? Схаменіться,—
Те місце й так страшне, і без причини
Огорне жахом кожного, хто звідти
В морську безодню гляне й клетотіння
Внизу почує.

ГАМЛЕТ.

Знову кличе. Йди,—
Я за тобою!

МАРЦЕЛ.
ГАМЛЕТ.
ГОРАЦІО.
ГАМЛЕТ.

Ні, не треба.
Геть!
Отямтеся, не йдіть!
Це фатум кличе
І так спотужнює в цім тілі жили,
Що не здола його й Немейський лев.

Привид манить.

Знов кличе? Ей, пустіть, панове, краще!

Виривається.

Клянусь, хто спинить, стане духом сам.
Кажу вам, геть! — Іди,— я за тобою.

Привид і Гамлет виходять.

ГОРАЦІО. Він ошалів, бозна-що вбивши в тяму.
МАРЦЕЛ. Ходім слідком; негоже в цім коритись.
ГОРАЦІО. Ходім хутчій. І чим кінчиться це?
МАРЦЕЛ. Щось у державі Данській підгнило.
ГОРАЦІО. Поправить небо.
МАРЦЕЛ. Ет, ходім за ним.

Виходять.

СЦЕНА 5

Інше місце плацу.

Входять Привид і Гамлет.

ГАМЛЕТ. Куди ведеш? Озвись, я дальш не йду.
ПРИВИД. То слухай же.
ГАМЛЕТ. Кажи.
ПРИВИД. Вже близько час мій,
Коли в сірчане полум'я на муку
Мені вертатись.
ГАМЛЕТ. О сердешний дух!
ПРИВИД. Ти не жалкуй, а слухай пильним ухом,
Що я повім.
ГАМЛЕТ. Кажи; я мушу чути.
ПРИВИД. А також і помститись, як почувеш.
ГАМЛЕТ. Що?
ПРИВИД. Я дух твого батька,
Приречений на певний строк блукати
Вночі, а вдень каратися вогнем,
Аж поки всі гріхи буття земного
Не вигорять до пня. Якби не тайна
Тюрми моєї, я б оголосив
Такого, що тобі найлегше слово
Роздерло б душу, остудило кров,
Ці очі-зорі вирвало б з орбіт,
Цей чуб густий, хвилястий розняло б
І настовбурчило в нім кожний волос,
Як на сердитім їжаку голки.
Та вухо з м'яса й крові не сягне
В загадку вічного. О,слухай,слухай!
Якщо коли любив ти свого батька...
О Боже!
Помстися за його нелюдське вбивство.
Убивство?
ПРИВИД. Усяке вбивство — річ гидка, та це
Найгидше, найдикіше, найпідліше.
ГАМЛЕТ. Кажи мерщій! І я на крилах, бистрих,

Немов уява чи любовна мрія,
Полину мститись.

ПРИВИД.
Бачу, вдатен ти;
Був би ти в'ялий, як ситняг спокійний,
Яким поріс так рясно берег Лети,
Ти б стрепенувсь. Тож, Гамлете, вважай:
Мене в саду, так казано, гадюка
Вкусила сонного; всім данцям уші
Такою байкою про смерть мою
Ощукано. Та знай, чесний юначе:
Змій, що урвав життя твійому батьку,
Надів його вінець.

ГАМЛЕТ.
О віще серце!

ПРИВИД.
Мій дядько?
Так, він. Цей кровозмісник, хтивий звір
Умом чаклунським, чорним даром зваби,—
О згинь, мерзенний хист, що має силу
Облесництва! — схилив до втіх ганебних
Мою на взір чеснотну королеву.
О Гамлете, що за страшне падіння!
Від лицаря, чия любов шляхетна
З обітницею шлюбною руч-об-руч
Завсіди йшла, скотитися до гада,
Позбавленого тих дарів ества,
Які мав я.
Як чистоту не знадить гріх ніколи,
Хоч би він вбрався і в небесний лик,
Так хіть, хоч з янголом ясним з'єдналась,
На райському наситившись ложі,
Забагне падла.
Ба, щить! Либонь, ранковим вітром віє,
Тож скоротім.— Я спав собі в саду,—
Така вже в мене звичка пообідня;
І в час дозвілля дядько твій підкрався
З проклятим соком блекоти у банці
І влив мені в ворота тіла — вуші —
Дання прокази лютої, яке
Так ворогує із людською кров'ю,
Що швидше від живого срібла мчить
В природні ходи й переходи тіла
І, мов краплина квасу молоко,
Звертає й квасить з силою страшною
Здорову кров, так сквасило й мою.
Вмигь чорний струп, як Лазаря, покрив
Бридкою і смердючою корою
Мій чистий стан.
Отак братерською рукою в мене
Украдено життя, вінець, дружину.
Підтятий у цвіту мого гріха,
Без словіді, причастя і собору,
Не поквитавшись, мусив я на суд
Тягар провин ввесь на горбі нести.
О страшно! Страшно! О нелюдськи страшно!
Не попусти, як кров моя в тобі,
Не дай постелі данських королів
Буть ліжком кровозмісу та розпусти!
Та як цю справу ти не поведеш,
Не гидь свій розум, душу не погань,

Умисливши на матір щось; лиши
Тернам, що поросли їй груди, й небу
Карати матір. А тепер прощай!
Світляк, почувивши, що скоро ранок,
Вже немічний свій вогник пригасив.
Прощай, прощай! За мене пам'ятай!

Виходить.

ГАМЛЕТ. О воїнство небесне! Земле! Ще як?
До пекла вдатися мені? Цить, серце, цить;
Не м'якніть, м'язи, і тужаві станьте,
Й держіть мене. За тебе пам'ятать?
Так, бідна тінь, аж доки пам'ять блудить
В цім черепку. За тебе пам'ятать?
Ще б пак! З табличок пам'яті моєї
Зітру до тла всі записи пусті,
Всі книжні мислі, всі сліди булого,
Всі молодості й досвіду відбитки;
І, не сусідячи ні з чим мерзенним,
У книзі мого мозку оживе
Твій заповіт. Так буде, присягаюсь!
О згубна, згубна жінка!
О гад, усміхнений, проклятий гад!
Мої таблички, запишім до вас,
Що можна все всміхатись, все всміхатись
І бути гадом. В Данії принаймні.

(Пише.)

Готово, дядечку. Ось мій девіз:
«Прощай, прощай! За мене пам'ятай!»
Клянуся в тім.

ГОРАЦІО.

(за коном)

О принце!

МАРЦЕЛ.

(за коном)

Принце наш!

ГОРАЦІО.

(за коном)

Храни вас Боже!

ГАМЛЕТ.

Хай буде так!

ГОРАЦІО.

(за коном)

0-го-го-го, мій принце!

ГАМЛЕТ.

0-го-го-го, сюди, мої пташата!

Входять Гораціо і Марцел.

МАРЦЕЛ.

Ну як, мій пане?

ГОРАЦІО.

Що нового, пане?

ГАМЛЕТ.

Дива, дива!

ГОРАЦІО.

Мій пане, розкажіть.

ГАМЛЕТ.

Розплещете.

ГОРАЦІО.

Бігме, мій пане, ні.

МАРЦЕЛ.

Ні я, мій пане.

ГАМЛЕТ.

Ви б думали? Кому б на мисль це спало?

А тайну здержите?

ГОРАЦІО,

МАРЦЕЛ.

Так, клянемось!

ГАМЛЕТ.

Всій Данії повік не знать злочинця,

- ГОРАЦІО.
Який... не був би злодієм запеклим.
Не варт з труни вставати духу, пане,
Щоб це сказати.
- ГАМЛЕТ.
Справді,— ваша правда.
Отож, без зайвих слів, чи нам не гоже б
Потиснути долоні й розійтись?
Вам до своїх турбот і справ, адже
У кожного якісь турботи й справи,
Одні чи інші. Ну, а я, нещасний,
Піду молитись.
- ГОРАЦІО.
Слова ці ваші недоладні, принце.
- ГАМЛЕТ.
Жалкую, якщо вам вони образа.
Пробачте.
- ГОРАЦІО.
Злочину я тут не бачу.
- ГАМЛЕТ.
Ні, є тут злочин, Патріком клянусь!
Тяжкий до того ж. Мушу вам сказати,
Що духу цьому можна йняти віру.
Хоч хочеться вам знати, що між нами,
Вгамуйте хіть, як можете. Ну, друзі,
Як друзі ви, студенти чи солдати,
Моє прохання вдовольніть.
- ГОРАЦІО.
Завжди ми раді, пане. В чім же річ?
- ГАМЛЕТ.
Про те, що сю ніч бачили, мовчати.
- ГОРАЦІО,
МАРЦЕЛ.
Не скажемо, мій пане.
- ГАМЛЕТ.
Присягніться.
- ГОРАЦІО.
Клянусь, я не скажу.
- МАРЦЕЛ.
І я, клянусь.
- ГАМЛЕТ.
На меч мій!
- МАРЦЕЛ.
Ми вже, пане, поклялись.
- ГАМЛЕТ.
На меч, на меч клянїться!
(з-під землі)
Клянїться!
- ГАМЛЕТ.
Ге, братику, ти теж? Озався, неборак?
Мерщій! Вважайте, що сказав друга з льоху.
Клястись ви згодні?
- ГОРАЦІО.
Підкажіть нам клятву.
- ГАМЛЕТ.
Про те, що сю ніч бачили, ніколи
Нікому не казати. На меч клянїться!
(з-під землі)
Клянїться!
- ГАМЛЕТ.
Nis et ubique?* Йдіть сюди, панове!
На меч мій руки знову покладіть.
Про все, що тут почуєте, клянїться
Не говорить ніколи.
(з-під землі)
Поклянїться!
- ГАМЛЕТ.
Ого, старий! Мов кріт, ти землю риеш!
Чудовий землекоп! Відійдем далі.
- ГОРАЦІО.
О ніч і день! Дива, дива, та й годі!
- ГАМЛЕТ.
Прийміть гостинно так, як незнайомця.
В землі та в небі більше тайн, Гораціо,
Ніж вашій вченості хоч би приснилось.
Ще йдімо далі.
Тут, як і там, свого спасіння ради,
Хоч як би дико й дивно я повівсь,—
А згодом, мо', мені й спаде на думку

* Тут і скрізь? (Лат.)

В лахміття дурня вбратися чи що,—
Клянїться, що як уздрите мене,
Так руки склавши, чи таким кив-моргом,
Чи мовлячи такі сумнівні речі,
Як-от: «Ге-ге, нам дещо утямки»,
Або «не просять нас, а й ми б, либонь»,
Чи «коб ми сміли», чи «тут дехто б міг»,
Чи в інший лад ви не дасте наздогад,
Що знаєте про мене щось,— у цьому,
І хай вам Бог в скрутні часи поможе,
Клянїться.

ПРИВИД.
(з-під землі)
Клянїться!

Клянуться.

ГАМЛЕТ. Вгамуйсь, бентежний дух! Ну що ж, панове,
Тепер з любов'ю покладусь на вас.
І все те, чим такий бідак, як Гамлет,
Любов і дружбу виказати зможе,
Не забариться, Бог дасть. Йдімо разом.
Я вас усіх прошу — ні пари з уст.
Доба звихнулась наша. Доле зла!
Судилось виправить мені діла.
Ходімо разом.

Виходять.

ДІЯ II

СЦЕНА I

Кімната в домі Полонія.

Входять Полоній і Рейнальдо.

ПОЛОНІЙ.
РЕЙНАЛЬДО.
ПОЛОНІЙ.

Ось гроші та листи йому, Рейнальдо.
Я, пане, передам.
Перш ніж його відвідати, Рейнальдо,
Було б розумно знати, як він там
Поводиться.

РЕЙНАЛЬДО.
ПОЛОНІЙ.

Я так і думав, пане.
Твій задум добрий, дуже добрий. Слухай:
Дізнайся спершу, хто в Парижі з данців;
І як, і де, й на що вони живуть,
З ким знаються, що тратять, а дізнавшись
Питаннями на вітер та наздогад,
Що син мій їм знайомий, вижджай
Помалу з манівців на битий шлях:
Удай, що знаєш ти його здалека,
Мовляв: «Я знав був його батька й друзів,
Ну, та й його». Чи втямив ти, Рейнальдо?
Так, пане, зрозумів.

РЕЙНАЛЬДО.
ПОЛОНІЙ.

«Ну, та й його, але,— додай,— не дуже;
Якщо це той, так це гультай безпутний,
Сякий-такий»,— і набрешти на нього,
Що зайде в голову. Та в міру гідь,
Щоб не знечестити,— цього побійся;

ПОЛОНІЙ.
РЕЙНАЛЬДО.
ПОЛОНІЙ.

І хай своєї грає.
Добре, пане.
Прощай.

Рейнальдо виходить. Входить Офелія.

ОФЕЛІЯ.
ПОЛОНІЙ.
ОФЕЛІЯ.

Ну що, Офеліє? В чім клопіт?
Ох, пане мій, я так перелякалась!
Чого, крий Боже?
Коли я шила у своїм покої,
Принц Гамлет, геть розхристаний, без шапки,
У непідв'язаних брудних панчохах,
Мов кайдани, по кісточки обвислих,
Блідий як полотно, б'ючи коліньми,
А на виду така страшна розпука,
Мов просто з пекла вирвавсь він повісти
Страшні страхіття,—увійшов до мене.

ПОЛОНІЙ.
ОФЕЛІЯ.

З кохання стратив глузд?
Не знаю, пане,

ПОЛОНІЙ.
ОФЕЛІЯ.

Але боюсь, що справді.
Що ж казав він?
Схопив мене за п'ясть і стиснув міцно,
Ступив назад на довжину руки,
А другою от так прикривши очі,
Втопив їх у моє лице, мов хтів
Писать його. Стояв він довго так;
Тоді, потрясши злегка мені руку,
Хитнувши тричі ось як головою,
Зітхнув до того жалісно й глибоко,
Мов тут же в нього серце розпадеться
І прийде смерть; тоді, мене пустивши,
Пішов назад з лицем через плече,
Мов бачивши і без очей дорогу.

ПОЛОНІЙ.

Так аж за двері вийшов він наосліп,
І зір його весь час був на мені.
Ходім, нам треба короля знайти.
Це чистее любовне божевілля,
Яке себе своїм шаленством губить
І вабить хіть на вчинки одчайдушні,
Незгірш ніж інша з тих страстей під небом,
Що мучать нас. Шкода... Чи не сказала
Ти цими днями прикрого йому?

ОФЕЛІЯ.

Ні, пане мій, але, як ви веліли,
Його писань не брала й не пускала
Його до себе.

ПОЛОНІЙ.

От і з'їхав з глузду.
Шкода, що я надміру був обачний
І легковажив Гамлета. Боявсь я,
Що він лиш бавиться тобі на згубу.
Клену свої страхи! Бігме, старим властиво
В розважності переступати край,
Як молодим на неї не вважати.
Ходім до короля: він мусить знати.
Хай признання на нас накличе гнів,
Але таїться гірше й поготів.
Ходім.

Виходять.

СЦЕНА 2

Кімната в замку.

Фанфари. Входять Король, Королева, Розенкранц, Гільденстерн та почет.

КОРОЛЬ. Привіт вам, Розенкранце й Гільденстерне!
З бажання вас побачити, водночас
І в вашій службі маючи нужду,
Ми вас покликали. Ви, певне, дещо
Про Гамлетову зміну вже чували;
І справді, він ні внутрішньо, ні зовні
Себе вже не нагадує. Що інше,
Крім батькової смерті, так могло
Його з самовладанням розлучити,
Я не збагну. Тож вас прошу обох,
Що змалку поруч з ним росли, йому
Сусідячи і вдачею, і віком,
Ласкаві будьте при дворі у нас
На час лишитись, вашим товариством
Втягти його в розваги та й дізнатись,
Як випаде нагода, що таке,
Нам не відоме, так його гнітить,
І що, відкривши, годні ми зіцлити.

КОРОЛЕВА. Панове, вас він згадує всякчас,
І, певна я, нема ще двох на світі,
До кого він прихильніший. Як ви
Охочі згоду й ласку нам явити
Тим, що свій час на час нам віддасте,
Назустріч нашим помислам пішовши,—
Віддячено вам буде за гостину
По-королівськи.

РОЗЕНКРАНЦ. В силу прав монарших
Ваші величності високу волю
Могли б для нас повити не в прохання,
Але в веління.

ГІЛЬДЕНСТЕРН. Корячись обидва,
Ми вам завжди до послуги готові.
Повинність прихиливши вам до ніг,
Ждемо лиш наказу.

КОРОЛЬ. Сердечна дяка
Вам, Розенкранце й Гільденстерне любий.

КОРОЛЕВА. Сердечна дяка
Вам, Гільденстерне й Розенкранце любий.
Прошу, негайно йдіть до мого сина,
Що так змінився.— Ей, хто-небудь там,
До Гамлета панів цих проведіть.

ГІЛЬДЕНСТЕРН. Дай Господи, і наше товариство
Поможе й звеселить його.

КОРОЛЕВА. Амінь!

Розенкранц, Гільденстерн і дехто з почту виходять.
Входить Полоній.

ПОЛОНІЙ. Посли з Норвегії, королю мій,
Щасливо повернулись.

КОРОЛЬ.
ПОЛОНІЙ.

Ти справжній батько радісних вістей.
Чому-бо й ні? Повірте, мій державцю,
Що мій обов'язок, як і душа,
Належить рівно Богу й королю.
Або мій мозок геть позбувся нюху,
Який тим тонший, чим хисткіший слід,
Або дійшов я врешті джерела,
Від чого Гамлет втратив ясність мислі.
Від чого ж? О, жадав би я почути.
Перш прийняли б послів; мої ж новини
Хай на бенкеті будуть на солодке.
Вчини їм ласку сам, звели ввійти.

КОРОЛЬ.
ПОЛОНІЙ.

КОРОЛЬ.

Полоній виходить.

КОРОЛЕВА.

КОРОЛЬ.

Гертрудо люба, він знайшов, виходить,
Коріння всій недолі з сином вашим.
Коріння, тут, боюсь, лише одне —
Смерть батькова і наш сквалливий шлюб
Побачимо.

Вертається Полоній, з ним Вольтіманд та
Корнелій.

КОРОЛЬ.
ВОЛЬТІМАНД.

Привіт вам, любі друзі!
Що, Вольтіманде, шле наш брат Норвег?
Зворотні побажання і поклони.
Нас ледве вчувши, він звелів урвати
Вербунок небожа; він був гадав,
Що той лаштує проти Польщі похід,
Але, пильніш приглянувшись, упевнився,
Що проти вас, королю. Засмутившись,
Що так з його недуги, віку й стану
Зухвало насміялись, шле король
Арешт на Фортінбраса; той, коротко,
Скоряється, виниться перед дядьком
І присягається ніколи зброї
Не підіймати на величність вашу.
Старий Норвег, з утіхи, призначає
Йому щорік три тисячі корон
І вповноважує його все військо,
Ним навербоване, вести на Польщу.
Він просить, як тут списано докладно,
(подає папери)
Щоб ви дозволили ласкаво прохід
По ваших теренах його військам,
На запоруках плати і безпеки,
Там же означених.
КОРОЛЬ.
Ми вельми раді
Й розглянемо цей лист в вільніший час,
Щоб одписати, зваживши всю справу.
Тим часом дяка вам за справний труд;
Ідіть спочиньте; ввечері в нас учта.
Вітаю вас!

Вольтіманд і Корнелій виходять.

ПОЛОНІЙ.

Кінець цій справі добрий.—

Державцю мій і пані, міркувати,
В чім сила короля, в чім довг підданця,
Чом день є день, ніч — ніч і час є час,
Було б лиш гаяти ніч, день і час.
Оскільки стислість — розуму душа,
А веломовність — убрання квітчасте,
Я мовлю стисло. Ваш вельможний син
У божій волі, тобто збожеволів;
Бо ж божевілля в тому й полягає,
Щоб бути не в своїй, а в божій волі.
Але хай так.

КОРОЛЕВА.
ПОЛОНІЙ.

Більш змісту, менш краси.
Бігме, я за красу не дбаю, пані.
Що збожеволів він, на жаль, це правда,
І правда, що на жаль, і жаль, що правда;
Зворот нескладний, то й складім його,
Я обійдусь без правил красномовства.
Відомо нам, що збожеволів він;
Тепер знайдім причину цього чину,
Знайдім, вірніше, чин його причини,
То пак, яким же чином він спричинивсь.
Мізкуймо так:
Є в мене донька, доки вона в мене,
Яка мені з покори та слухнянства
Ось що дала,— розважте й розсудіть.
(*Читає.*)

«Ідоліві неба й моєї душі, прехорошій Офелії». Вислів негожий, потертий вислів.
«Прехорошій» — негоже аж надто. Та слухайте ще. Отже: (*Читає.*) «На її пишні,
білі груди» і так далі.

КОРОЛЕВА.
ПОЛОНІЙ.

Це Гамлет так Офелії писав?
Стривайте, пані,— все скажу одверто.
(*Читає.*)
«Не вір, що зорі є вогні,
Що сонце зійде зрання,
Не вір у правду без брехні,
А вір в моє кохання.

О люба Офеліє, мені не під силу вірші: нема в мене хисту розміряти свої зітхання.
Але що я тебе кохаю, повір, о прекрасна. Прощай. Твій довіку, премила панно, до-
ки його машина крутиться, Гамлет».

КОРОЛЬ.
ПОЛОНІЙ.

Ось що мені слухняно показала
Дочка, а потім розказала все,
Як, де, коли він упадав за нею.
А як вона любов ту прийняла?
Якої думки ви про мене, пане?
Скажіть.

КОРОЛЬ.
ПОЛОНІЙ.

Людина ти шановна й вірна.
Хотілось би мені це довести.
Та що б ви думали про мене, визнавши,
Що, бачивши палку любов ще в льоті,—
А, треба вам сказати, я все укмітив,
Перш ніж дочка призналась,— що б гадали
Ви, мій державцю, й ви, вельможна пані,
Якби я правив за письмовий стіл,
Чи промовчав, знечулив своє серце,
А чи дививсь крізь пальці на любов,—
Що б ви подумали? Ні, я не гаявсь
І мовив руба молодій красуні:
«Пан Гамлет — принц, він не в твоїй орбіті;

Цьому не будь»; я й напутив її
Замкнути перед ним і двері, й серце,
Не брать дарунків, гнати посланців;
Вона й пожалала засів рад моїх,
А він, відштовхнутий,— стискаю повість,—
Ударився в журбу, потому в піст,
Тоді в безсоння, а тоді у кволість,
Тоді в знетямю, далі, крок за кроком,
У безум, що тепер його мордує,
А нас смутить.

КОРОЛЬ.
КОРОЛЕВА.
ПОЛОНІЙ.

Ї вам здається так?
Можливо дуже.
А чи хоч раз бувало, рад я знати,
Коли б я мовив твердо «так», а вийшло
По-їнакшому?

КОРОЛЬ.
ПОЛОНІЙ.

Такого не згадаю.
(показуючи спершу на свою голову, а тоді на плечі)
Оце здійміть з оцього, як не так.
Коли я на сліду вже, то дійду
До правди, хоч її зарийте в центрі
Землі.

КОРОЛЬ.
ПОЛОНІЙ.

А як це б вивірити нам?
Він, знаєте, годин чотири часом
По галереї бродить тут.

КОРОЛЕВА.
ПОЛОНІЙ.

Ї справді.
Назустріч доньку я пуцу до нього,
А ви та я, ми станемо за килим
Ї попилнуємо. Як він її
Не покохав і не збезумів з того,
То хай я буду мужиком, стайничим,
А не державним радцем.

КОРОЛЬ.
КОРОЛЕВА.
ПОЛОНІЙ.

Що ж, провірмо.
О, йде, сердега, й сумно щось читає.
Їдїть, благаю вас, обоє відси;
Я з ним притьмом зітнусь.

Король і Королева з почтом виходять.
Входить Гамлет, читаючи.

Прошу в вас ласки:
Як поживає добрий принц мій Гамлет?

ГАМЛЕТ.
ПОЛОНІЙ.

Гаразд, слава Богу.
Ви знаєте мене, пане мій?

ГАМЛЕТ.
ПОЛОНІЙ.

Дуже добре: ви рибник.
Ні, пане мій.

ГАМЛЕТ.
ПОЛОНІЙ.

Так я бажав би вам бути таким же чесним.
Чесним, пане?

ГАМЛЕТ.
Авжеж, добродію. Бути чесним на цім світі — це
значить бути одним, виловленим з-межи десяткох тисяч.

ПОЛОНІЙ.

Чиста правда, пане.

ГАМЛЕТ.
Бо коли й сонце плодить черву в дохлій собаці,
цілюючи падло... Маєте ви дочку?

ПОЛОНІЙ.

Маю, пане.

ГАМЛЕТ.
Так хай не гуляє вона на сонці. Плодючість — бо-
жий дар, та не тоді, як ваша дочка понесе. Пильнуй, друже.

ПОЛОНІЙ.
Та що це ви? *(Набік.)* Усе тягне своєї про мою
доньку. Одначе спершу він мене не пізнав: сказав, що я рибник. Дійшов він краю,
дійшов краю. Ї я замолоду зазнав був багато лиха через ту любов; дуже схоже на

це. Мовлю я до нього знову.— Що, пане мій, ви читаєте?

ГАМЛЕТ. Слова, слова, слова.

ПОЛОНІЙ. А про що йдеться там, пане мій?

ГАМЛЕТ. Між ким?

ПОЛОНІЙ. Я питаю, про що йдеться в вашій книзі, пане.

ГАМЛЕТ. Це наклепи, добродію. Пройдисвіт сатирик каже тут, що в старих людей сиві бороди, зморщені обличчя, а з їхніх очей тече густа смола, як слив'яний клей, і що їм так рясно бракує кебети в голові, як і сили в стегнах. Хоч я твердо й міцно з цим згоден, проте, добродію, я вважаю за негоже так-таки про це й писати. Адже ви самі, добродію, були б мого віку, якби здужали позадкувати раком.

ПОЛОНІЙ. *(набік)*

Хоч це й божевілья, але в ньому є послідовність.— Чи не піти б вам відси, пане? Тут дме.

ГАМЛЕТ. В могилу?

ПОЛОНІЙ. Справді, там нізвідки не дме. *(Набік.)* Так змістовно він подеколи відказує! Божевільню часом так щастить влучити, що розуму й здоров'ю годі так щасливо розрішитись. Треба лишити його й надумати, як би тут же зіткнути його з дочкою.— Вельмишановний принце, уклінно прошу дозволу мені вас покинути.

ГАМЛЕТ. Нічого іншого ви не могли б попросити в мене, з чим я радше б розлучивсь... крім мого життя, крім мого життя, крім мого життя.

ПОЛОНІЙ. Прощайте, пане мій.

ГАМЛЕТ. Ого мені ці старі нудотні дурні!

Входять Розенкранц і Гільденстерн.

ПОЛОНІЙ. Вам пана Гамлета? Він осьде.
РОЗЕНКРАНЦ. Спасибі, пане.

Полоній виходить.

ГІЛЬДЕНСТЕРН. Вельможний пане мій...
РОЗЕНКРАНЦ. Шановний пане мій...
ГАМЛЕТ. Мої найліпші друзі! Як ся маєш, Гільденстерне? А ти як, Розенкранце? Як, добрі хлопці, живете?
РОЗЕНКРАНЦ. Як непримітні пасинки землі.
ГІЛЬДЕНСТЕРН. Щасливі тим, що не в надмірнім щасті: Ми не на шищі ковпака Фортуни.
ГАМЛЕТ. Але й не на підошвах її чобіт?
РОЗЕНКРАНЦ. Ні там, ні там, мій пане.
ГАМЛЕТ. Так ви живете біля її поперека, чи в самому осередді її розкошів?
ГІЛЬДЕНСТЕРН. Їй-богу, нам нема чого соромитись.
ГАМЛЕТ. Живучи в соромотах Фортуни? Ой, велика правда,— це відома потіпаха. Що нового?
РОЗЕНКРАНЦ. Нічого, крім хіба того, що світ став чесний.
ГАМЛЕТ. Виходить, скоро Страшний суд... Але ваша новина неправдива. Дозвольте спитати докладніше: чим ви, мої добрі друзі, завинили в Фортуни, що вона вас послала сюди в тюрму?
ГІЛЬДЕНСТЕРН. В тюрму, пане?
ГАМЛЕТ. Данія — тюрма.
РОЗЕНКРАНЦ. Тоді весь світ — тюрма.
ГАМЛЕТ. Та й добряча; у ній стільки буцегарень, камер, підземель. Данія — одна з найгірших.
РОЗЕНКРАНЦ. Ми не такої думки, пане.
ГАМЛЕТ. Ну, так вам вона не тюрма. Бо нічого ні доброго, ні злого нема, а мислення утворює те чи те.

РОЗЕНКРАНЦ. То значить, ваша честолюбність зробила її тюрмою: вона затісна для вашого духу.

ГАМЛЕТ. О Боже, замкнутий у горіхову лушпину, я міг би вважати себе за пана безкрайого простору, аби мені не снилося лихих снів.

ГІЛЬДЕНСТЕРН. А ті сні і є ваша честолюбність. Адже сама суть честолюбства — просто тїнь сну.

ГАМЛЕТ. Сам сон — тільки тїнь.

РОЗЕНКРАНЦ. Правда, а по-моєму, честолюбність така легка й плинна сама по собі, що це всього тільки тїнь тїні.

ГАМЛЕТ. Виходить по-нашому, що жебраки — це тіла, а королі й пихаті герої — тїні тих жебраків. Чи не піти нам до двору? Бо, слово честі, я не годен розумувати.

РОЗЕНКРАНЦ.

ГІЛЬДЕНСТЕРН. Ми вам до послуги.

ГАМЛЕТ. Без таких речей,— я не бажаю вас рівняти до рєшти моїх слуг. Адже, признатись вам по честі, вони жакливо мене доглядають. Але, не в службу, а в дружбу, нащо ви в Ельсінорі?

РОЗЕНКРАНЦ. Щоб вас відвідати, мій пане, та й усе.

ГАМЛЕТ. Злидар, як я, бідний і на подяку. Але дякую вам, дарма що моя дяка, любі друзі, і шеляга не варта. По вас не посилали? Вам самим забаглось мене побачити? З своєї охоти? Будьте чесні зі мною; ну, ну-бо, кажіть.

ГІЛЬДЕНСТЕРН. Що ж нам казати, пане?

ГАМЛЕТ. Ет, що хочете, аби до діла. По вас послали. У ваших очах видно дещо на кшталт признання, і ваша скромність не досить спритна, щоб його забарвити. Я знаю, що ласкаві король і королева вас викликали.

РОЗЕНКРАНЦ. З якою метою, пане?

ГАМЛЕТ. Це вже ви маєте мені з'ясувати. Але заклинаю вас правами нашого товариства, єдністю нашої молодості, довгом нашої невмирущої любові і всім ще дорожчим, чим зворушив би вас ліпший красномовець, будьте прями й щирі зі мною, чи посилали по вас, чи ні?

РОЗЕНКРАНЦ. *(набік до Гільденстерна)*

Що казати?

ГАМЛЕТ. *(набік)*

Еге, ви вже в мене на оці.— Як ви мене любите, не крийтесь.

ГІЛЬДЕНСТЕРН. Нас, пане, викликано.

ГАМЛЕТ. Я скажу вам нащо; мій догад запобігне вашому признанню і ваше слово тайни перед королем і королевою не злиняє ні на пір'їну. Останнім часом—сам не знаю з чого,—я втратив усю свою жвавність, занедбав усі звичні справи. І справді, так важко стало моїй натурі, що ця добряча споруда, земля, здається мені безплідною скелею серед моря, а цей пречудовий повітряний намет, це, гляньте, як сміло нависле склепіння небесне, ця велична покрівля, уцяцькована золотими вогнями,— так от, це все видається мені не чим іншим, як бридким тлумищем отруйних випарів. Що за майстерна штука чоловік! Який шляхетний розумом! Який безмежний хистом! Формами й рухом своїм як вражає й дивує! Дією подібний на янгола! Тямою—на божество! Краса всесвіту! Вершок усього створіння! Одначе, що мені ця квінтесенція праху? Чоловік не тішить мене... ані жінка, дарма що своїм усміхом ви ніби кажете про інше.

РОЗЕНКРАНЦ. Пане мій, нічого такого в мене й на думці не було.

ГАМЛЕТ. Так чого ж ви тоді сміялись, як я сказав, що чоловік не тішить мене?

РОЗЕНКРАНЦ. Мені спало на думку, пане, що коли вас людина не тішить, то яка пісна гостина буде у вас акторам. Ми їх нагнали по дорозі — вони їдуть сюди, щоб стати вам до послуги.

ГАМЛЕТ. Той, що грає короля, буде бажаним гостем: його величність дістане від мене данину; мандрівний лицар поорудує щитом та списом; полюбовник дарма не зітхатиме; гуморист сумирно докінчить свою роллю; штукара по-

посмішить тих, у кого дере в легенях, а героїні вільно буде вилити душу в слова, хоч і кульгатиме білий вірш.— Що це за актори?

РОЗЕНКРАНЦ. Ті самісінькі, що звичайно так тішили вас,— міські трагіки.

ГАМЛЕТ. З якого ж лиха вони мандрують? Осілість давала їм більше і слави, і зиску.

РОЗЕНКРАНЦ. Я гадаю, останні новацтва нарobili їм шкоди.

ГАМЛЕТ. Чи в тій же вони шані тепер, як коли я був у місті? До них так само вчащають?

РОЗЕНКРАНЦ. Ні, тепер, признатись, не те.

ГАМЛЕТ. З чого б це? Ржавіють вони?

РОЗЕНКРАНЦ. Та ні, трудяться запопадливо, так, як звикли. Але завелось кубло дівтори, неоперених соколят, що верещать гучніш над усяку міру, а їм прелюто за це плетуть. Отакі тепер у моді. І так вони лають простолюдний театр (так вони його називають), що людина з шпагою боїться гусячого пера і рідко наважується туди ходити.

ГАМЛЕТ. Що? Вони діти? А хто їх держить? Як їм платять? Чи вони держатимуться свого ремесла лиш доти, доки в них голосу? А згодом, ставши простими акторами,— а на це схоже, як не буде в них кошту на краще,— чи не скажуть вони, що самі актори скривдили їх, змусивши їх вселюдно ганьбити свій власний спадок?

РОЗЕНКРАНЦ. Йй-богу, з обох сторін було чимало галасу, а публіка не вважає за гріх під'юджувати їх на спір. Якийсь час і грошей за п'єсу не платили, якщо поет і актор не доходили до навкулачок.

ГАМЛЕТ. Невже?

ГІЛЬДЕНСТЕРН. Ой, багато голів було розбито.

ГАМЛЕТ. І хлоп'ята взяли гору?

РОЗЕНКРАНЦ. Авжеж, пане, взяли,— навіть Геркулеса з його ношею.

ГАМЛЕТ. Не така це й дивина. От мій дядько став королем Данії, і ті, що показували йому язика, доки жив батько мій, тепер дають по двадцять, сорок, п'ятдесят, а то й сто дукатів за його портрет у мініатюрі. Хай йому біс, тут щось надприродне, якби філософія та могла дошукатись!

Сурми за коном.

ГІЛЬДЕНСТЕРН. Це актори.

ГАМЛЕТ. Панове, вітаю вас з прибуттям в Ельсінор. Ваші руки! Гостей годиться приймати з належною гречністю й церемонією; дозвольте й мені честити вас у такій манірі, щоб моя поведінка з акторами, яких, запевняю вас, я мушу прийняти зовні вельми приязно, не показала вас гостиннішою, ніж з вами. Вітаю вас. Одначе мій дядько-батько й моя тітка-мати ошукалися.

ГІЛЬДЕНСТЕРН. Чим, ясний пане?

ГАМЛЕТ. Я божевільний тільки під норд-норд-вест, а коли вітер з полудня, яструба від чаплі я відрізняю.

Входить Полоній.

ПОЛОНІЙ. Здорові були, панове!

ГАМЛЕТ. Чуєте, Гільденстерне, і ви теж, Розенкранце: на кожне вухо по слухачу. Ця велика дитина, яку ви бачите, ще з пелюшок не вийшла.

РОЗЕНКРАНЦ. А може, знов увійшла в них, бо, кажуть, не так хутко мале старіє, як старе маліє.

ГАМЛЕТ. Пророчу вам, що він прийшов сповістити мене про акторів, уважайте.— Ваша правда, добродію: в понеділок уранці; так воно й було, атож.

ПОЛОНІЙ. Пане мій, я маю для вас новину.

ГАМЛЕТ. Пане мій, я маю для вас новину. Ще коли Росцій був актором у Римі...

ПОЛОНІЙ. Актори прибули сюди, пане.

ГАМЛЕТ. Те-те-те!

ПОЛОНІЙ. Слово честі, що...

ГАМЛЕТ. І кожний актор на ослі...

ПОЛОНІЙ. Найкращі у світі актори, чи до трагедій, чи до комедій, історичних драм, пасторальних ідилій, вистав ідиліко-комічних, історико-идилічних, трагіко-історичних, трагіко-коміко-історико-идилічних, сцен неподільної дії чи необмежених поем. Ні Сенека в них не дуже важкий, ні Плавт не надто легкий. І в додержанні написаного, і в вільному слові вони єдині.

ГАМЛЕТ. О Єфаю, судіє ізраїльський, що за скарб ти був мав!

ПОЛОНІЙ. Що ж за скарб мав він, пане мій?

ГАМЛЕТ. А от:

«Одну дочку, одну красу
Він милував, доглядав».

ПОЛОНІЙ. *(набік)*
Все про мою дочку.

ГАМЛЕТ. Хіба не правда моя, старий Єфаю?

ПОЛОНІЙ. Як це ви мене зовете Єфаєм, пане, то в мене є дочка, і я її милую й доглядаю.

ГАМЛЕТ. Ні, не так.

ПОЛОНІЙ. А як же, пане?

ГАМЛЕТ. А так:

«Судилась доля, все в божій волі»,
а далі самі знаєте:
«І вийшло так, як і ждав усяк».

Перший вірш цієї побожної пісеньки сказав би вам більше... Та урвім, бо, бачте, йде моя розривка.

Входять чотири чи п'ять акторів.

Вітаю вас, майстри,—вітаю всіх. Я рад вас бачити живими, здоровими; привіт вам, друзі. Еге, старий друже! Ти геть змінився, відколи я тебе бачив; з якого це городу привіз ти цю бороду? Ба, моя пані, моя молода краля! Мати божа! Вашій честі, відколи ми бачились востаннє, стало ближче до неба на цілий каблук. Моліть Бога, щоб ваш голос не втратив золотого дзвону, як щербатий золотий. Вітаю вас, майстри. Ми враз, мов ті французькі сокольничі, кинемось на перше, що вздримо,—буде в нас вистава на славу. Ну-бо, покажіть нам зразок вашої штуки; нум патетичний монолог!

ПЕРШИЙ АКТОР.

Якого вам, ласкавий пане?

ГАМЛЕТ. Раз я чув був од тебе монолог, що ніколи не йшов на кону,— а як і йшов, то хіба один раз, бо п'еса, пригадую, не вподобалась натовпу: то був кав'яр не для загалу. Але,— як на мене та ще декого, чия думка в таких справах гучніша за мою,— то була чудова п'еса, до ладу скомпонована, написана і просто, і майстерно. Пригадую, казали, що віршам бракує перцю на присмаку змісту, ніби нізащо не закинеш автору високого стилю, але вважали, що це чесна метода, сама по собі здорова й мила, і завдяки цьому краси в п'есі набагато більше, ніж прикраси. Особливо мені полубивсь один монолог — оповідання Енея Дідоні, а надто те місце, де він розказує про Пріамову згубу. Як не вивітрилося з твоєї пам'яті, почни з цього вірша... Стривай, стривай...

«Запеклий Пірр, мов той гірканський звір...»

Не так... а починається з Пірра.

«Запеклий Пірр,— той, в кого зброя чорна,
Як мисль його, подібна на ту ніч,
Коли заліг він у коні погуби,—
Лячну й похмуру статъ свою обарвив

Їще страшніше; з ніг до голови
Тепер він в багреці, у ризи з крові
Батьків і матерів, синів і дочок,
Засмажених чадним пожаром вулиць,
Що лиховісним, клятим сяйвом світять
На вбивства їх житців; в огні й шалу,
Облиплий варом кров'яним, з очима,
Мов болячки, пекельний Пірр шукає
Пріама древнього».

От, кажи далі.

ПОЛОНІЙ.

Їй-богу, пане, добре проказано, з належним
виголосом і чуттям міри.

ПЕРШИЙ АКТОР.

«І от знаходить;

Цар марно боре греків; ветхий меч,
Руці противний, негідвладний волі,
Там ляже, де впаде. В нерівну прю
Мчить на Пріама Пірр; заносить руку;
Від свисту й вітру лютого меча
Немічний дід паде. Бездуха Троя,
Мов вчувши вимах той, вогненне чоло
До стіп схиляє й гуркотом страшним
Слух Пірру полонить. Глянь, Піррів меч,
Навислий на велебного Пріама
Молочну голову, застиг в повітрі.
Як кат мальований, так Пірр стояв
І, мов утративши до чину волю,
Не рухався.

Але як перед бурею ми бачим
Завмерле небо, хмари непорушні,
Безвітря сторожке й земний окіл
Німий, мов смерть, і враз розчахне землю
Страшений грім, так, повагавшись, Пірра
Повстала мста до діла кличе знов;
Не падали і молоти Циклопів,
Для Марса вічний панцер куючи,
Лютіше, ніж кривавий Піррів меч
Впав на Пріама.

Пріч, згинь, Фортуно-блуднице! Боги!
Всім вашим сонмом збавте ви їй власть,
Строціть їй в колесі обіддя й спиці,
А маточину ввергніть з гір небесних
У Тартар до чортів!»

ПОЛОНІЙ.

Це задовге.

ГАМЛЕТ.

Це потребує цирульника, як і ваша борода.— Будь
ласка, кажи далі; йому б гопки втяти чи сороміцького почути, а то засне; кажи далі,
про Гекубу.

ПЕРШИЙ АКТОР.

«А хто, хто зрів знечещену царицю!..»

ГАМЛЕТ.

«Знечещену царицю?»

ПОЛОНІЙ.

Це добре; «знечещена цариця»—добрий вислів.

ПЕРШИЙ АКТОР.

«Біжить босоніж, лле в огонь наосліп
Болючі сльози; замість діядеми
Ганчірка на чолі; а намість шат
Округ усохлих многоплідних чресел
Ряднина, напнута в жаху розпуки;
Хто б бачив це, той язиком чумним
Посіяв замах би на власть Фортуни!
Якби ж боги в той час на ню дивились,
Коли їй на очу сказаний Пірр

Злим тішивсь ділом, сікши труп царя,
То зойк страшний, що вирвавсь у Гекуби,—
Як смертне їх зворушує хоч трохи,—
Залив би слізьми жар очей небесних
І збурих би богів».

ПОЛОНІЙ.

Гляньте, як він змінився на виду, а в очах сльози.—

Будь ласка, годі.

ГАМЛЕТ.

Гаразд, потім дочитаєш мені решту.— Ласкавий пане, чи не доглянете ви, щоб акторів добре примістили? Та, чуєте, щоб прийняли їх як годиться, бо ж вони хроніки й літописи часу. Ліпше вам по смерті придбати лиху епітафію, ніж ганебний поголос від них за життя.

ПОЛОНІЙ.

Я, пане, вшаную їх по заслугі.

ГАМЛЕТ.

Хай йому дідько, чоловіче, далеко краще! Як кожного шанувати по заслугі, то хто ж мине різок? Вшануйте їх по вашій власній честі й гідності; чим меншого вони варті, тим більше шани вашій гостинності. Проведіть їх.

ПОЛОНІЙ.

Ходіть, добродію!

ГАМЛЕТ.

Прямуйте за ним, друзі. Завтра в нас вистава.

Полоній і всі актори, крім першого, виходять.

Чуєш, старий друже: чи можете ви зіграти «Убивство Гонзаго»?

ПЕРШИЙ АКТОР.

Можна, мій пане.

ГАМЛЕТ.

Це буде нам завтра на вечір. Чи могли б ви, як буде потреба, вивчити кільканадцять віршів, які я напишу й приточу туди, чи ні?

ПЕРШИЙ АКТОР.

Можна, мій пане.

ГАМЛЕТ.

От і гаразд. Рушай за тим паном, та гляди, щоб з нього не кпили.

Перший актор виходить.

Друзі мої добрі, я покину вас до вечора; вітаю вас з прибуттям в Ельсінор.

РОЗЕНКРАНЦ.

Ласкавий пане мій!

ГАМЛЕТ.

Авжеж, ну, з Богом!

Розенкранц і Гільденстерн виходять.

От я й на самоті.

Що за нікчема я, мерзенний раб!

Чи не мені в наругу цей актор,

В химері чистій, в мареві чуття,

Так підкорив свій дух своїй уяві,

Що, мрією пойнятий, зблід лицем,

В очу сльоза, трясє істоту гнів,

Зламався голос, все єство убралось

В одержу вигадки? А що за привід?

Ніщо! Гекуба?

Що він Гекубі, що йому Гекуба,

Щоб побиватись так? Що б він вчинив,

Май він таку, як я, причину страсті?

Рікою сліз він затопив би кін.

Потряс би слух загалу грізним словом,

Поверг би винних в безум, чистих в жах,

Згнітив би нетямучих, скам'янив би

Всі вуші й очі, всі мозки й серця.

А я,

Ледащо, тугодум, безверхий бевзь,

Сновида, власній істині чужий,

Марнію і мовчу; мовчу й за батька,

У кого владу та життя так підло
 Украдено. Хіба я боягуз?
 Хто назове падлюкою мене?
 Розколе череп мій? За ніс потягне?
 Обсміче бороду й між вічі кине?
 [Обізве в вічі підлим брехуном?]
 Бігме, я стерпів би, бо ж голуб'ячі
 У мене печінки, нема в них жовчі,
 Щоб кривду пригрічить, а то б давно
 Я б стервом гадячим кормив шулік
 Всього околу. Гад блудний, кривавий!
 Злий, підступний, безчесний, слашний гад!
 О помсто!
 Ет, йолоп я! Таки хоробрий збіса
 Я, батька вбитого коханий син,
 Якого небо й пекло кличуть мстити,
 Що словом серце влегшую, мов шльондра,
 І на всі заставки клену, мов баба-
 Перекупка!
 Тьфу! Тьфу, гидота! Мозку мій, повстань!
 Чував я, що запеклі лиходії,
 В театр попавши, так мистецтвом гри
 Вражалися, що тут же признавались
 Вселюдно в злочинах,— убивство мовить
 Без язика предивним язиком.
 Хай ці актори перед дядьком грають
 Подібне щось на батька смерть; а я —
 Я з нього не звезу очей, я вп'юсь
 Аж до живого; ледве він здригне,
 Я знатиму мій довг. А привид — може,
 Диявол сам, бо ж має силу біс
 Прибрати милий образ; може, він
 Мене, ослаблого в борні з журбою,—
 А над такими душами він дужчий,—
 Обманює для згуби. Ні, потрібне
 Певніше опертя. Вполюю я
 Виставою сумління короля.

Виходить.

ДІЯ ІІІ

СЦЕНА І

Кімната в замку.

Входять Король, Королева, Полоній, Офелія,
 Розенкранц і Гільденстерн.

КОРОЛЬ.

І не могли з розмови ви, зокола
 Дізнатись, що попутало його,
 Збентеживши йому так грубо спокій
 Свавільним, небезпечним маячінням?
 Він визнає, що сам не свій зробивсь,
 А з чого — нізачо сказати не хоче.
 Промачати себе він не дає
 І випорсає з спритністю безумця,
 Як тільки ми підведемо його

РОЗЕНКРАНЦ.

ГІЛЬДЕНСТЕРН.

- КОРОЛЕВА.
 РОЗЕНКРАНЦ.
 ГІЛЬДЕНСТЕРН.
 РОЗЕНКРАНЦ.
 КОРОЛЕВА.
 РОЗЕНКРАНЦ.
 ПОЛОНІЙ.
 КОРОЛЬ.
 РОЗЕНКРАНЦ.
 РОЗЕНКРАНЦ і Гільденстерн виходять.
 КОРОЛЬ.
 КОРОЛЕВА.
 ОФЕЛІЯ.
 КОРОЛЕВА виходить.
 ПОЛОНІЙ.
 КОРОЛЬ.
 КОРОЛЬ.
- До признання.
 А як він вас прийняв?
 Як велить чемність.
 Та дуже силувано в поведінці.
 Скупий питати, а відповідати
 Готовий радо.
 Чи не закликали
 Його ви до розваг?
 Випадком, пані,
 Ми на шляху до замку перегнали
 Якихсь акторів, мовили про них
 Йому, і він аж наче звеселився,
 Почувши це. Вони вже при дворі,
 І, я гадаю, вже на цей їм вечір
 Загадано виставу.
 Чиста правда;
 І через мене шле він заклик вашим
 Величностям почути й поглядіти.
 Із щирим серцем. Вельми рад я чути,
 Що він схилився до цього.
 Понукуйте його, панове, й далі
 Ви до розваг.
 Ми слухаємось, пане.
 Гертрудо люба, облишіть нас теж:
 Ми потай Гамлета позвать веліли.
 Щоб він, мов ненароком, тут спіткав
 Офелію.
 А я й Полоній, пластуни законні,
 Побачимо, небачені, їх зустріч
 І непохибно зможемо дізнатись,
 Вважаючи на поведінку принца,
 Чи це нудьга любовна, чи не тим
 Він мучиться.
 Я вам корюсь.— Офеліє,
 Бажала б я, щоб саме в вашій вроді
 Ховався щасливий привід всіх шаленств
 Мого Гамлета; чесноти ваші,
 Я сподіваюсь, виправлять його
 На радість вам обом.
 Якби ж то, пані.
 Гуляйте тут, Офеліє.— Ваша милість,
 Зі мною звольте бути.
 (До Офелії.)
 Вдайте, ніби
 Читаєте ви з книжки на розраду
 Своїй самоті. Всі ми варті гани,
 Бо зчаста ми подобою й лицем
 Святим та божим підсолодимо
 Самого чорта.
 (набік)
 Ох, правдиво надто!
 Який влучний ляпас мому сумлінню!

О, не такі гідкі в повії щоки,
 Намашчені циноброю й білилом,
 Як вчинок мій, фарбований словами.
 Який важкий тягар!
 Полоній. Вже, чую, йде. Умкнімся, пане мій.

Король і Полоній виходять. Входить Гамлет.

Гамлет. Чи бути, чи не бути? Ось в чім річ.
 Що почесніш для духу — чи терпіти
 Скалки та стріли навісної долі,
 А чи, повставши проти моря лих,
 Збороти їх? Умерти — лиш заснути,
 І все; і знати, що вриваєш сном
 Біль серця й тисячі природних мук,
 Що вспадувала плоть; такий кінець —
 Вершок жадань. Умерти — лиш заснути!
 І спати! Може, й снити? Ось в чім клопіт.
 Бо в смертнім сні які ж присняться сни,
 Як ми позбудемось земних сует?
 Це й пантеличить нас, з узла такого
 Й походить віку довгого напасть.
 Бо хто б терпів бичі й наруги часу,
 Вельможця кривди, гордія зневаги,
 Властей сваволю, тяганину суду,
 Любові погордованої болі,
 З чесноти скромної безчесний кпин,
 Коли б він простим вістрям міг собі
 Вчинити мир? Хто б, кленучи життя,
 Зітхав би й прів під тягарем огидним,
 Коли б нас страх чогось по той бік смерті,
 Той невідкритий край, звідкіль ні оден
 Мандрівець не вертався, так не безволив,
 Що ми ладніші в звичних бідах жити,
 Ніж линути до ще не знаних нам?
 Так полохливими нас робить роздум,
 Так барви ясно-чистої відваги
 Линяють, хиріють від дум блідих,
 І почини, високі й смілі льотом,
 Враз, круто збочивши, втрачають навіть
 Наймення дії. Тс! Мовчім. Ясна
 Офелія! В твоїй молитві, німфо,
 Будь згадані й мої гріхи.

Офелія.

Мій пане,
 Як поживала ваша честь ці дні?

Гамлет.

Покірно дякую; гаразд, гаразд, гаразд.

Офелія.

Є в мене, пане мій, від вас дарунки,
 Що я давно вернути прагну вам.
 Візьміть, будь ласка, їх.

Гамлет.

Я? Ні; нічого

Я вам не дарував.

Офелія.

Шановний пане,
 Ви добре знаєте, були дарунки,
 Ще й запашні слова їх огортали,
 Стократ дорожчими робивши їх,
 Та витхнувсь аромат. Душа не йме дарів,
 Як той, хто дав їх, приязно збіднів.
 Візьміть же, пане, їх.

ГАМЛЕТ. Ха, ха! Ви чесна?
 ОФЕЛІЯ. Пане?
 ГАМЛЕТ. Ви гарна?
 ОФЕЛІЯ. Що ваша ясність має на увазі?
 ГАМЛЕТ. Що коли ви чесна й гарна, то негоже вашій чесноті вдаватися в розмови з вашою красою.
 ОФЕЛІЯ. Хіба в краси, пане, може бути товариство, краще за чесноту?
 ГАМЛЕТ. Авжеж,— адже влада краси швидше зробить із чесноти зводниці, ніж сила чесноти перетворить красу на свою подобу; колись це був парадокс, та наш час його стверджує. Я вас був кохав.
 ОФЕЛІЯ. І ви, пане, понукали мене вірити цьому.
 ГАМЛЕТ. Вам не слід було мені вірити, бо як не щепи чесноту до нашого пня, однак тхнутиме. Я вас не кохав.
 ОФЕЛІЯ. Тим більш я була ошукана.
 ГАМЛЕТ. Піди в черниці: нащо тобі плодити грішників? Я с'як-так чесний, проте міг би собі закинути такого, що краще було б моїй мамі й не родити мене на світ. Я дуже пихатий, мстивий, честолюбний; в моїй оруді стільки гріхів, що їх мені ні думкою не здумати, ні уявою не змалювати, ні часу не стане здійснити їх. Пощо таким молодцям, як я, плазувати межі небом і землею? Ми всі затяті пройдисвіти; не вір нікому з нас. Іди собі в черниці. Де ваш батько?
 ОФЕЛІЯ. Удома, пане.
 ГАМЛЕТ. Хай же за ним замкнуть двері, щоб він удавав блазня тільки в своїй хаті. Прощайте.
 ОФЕЛІЯ. О, згляньтесь, небеса, над ним!
 ГАМЛЕТ. Як ти поберешся, я дам тобі в посаг ось яку напасть: будь чиста як лід, біла як сніг, однак не втечеш поговору. Рушай собі в черниці, ну! Прощай. Але як тобі конче забагнеться заміж, то віддайся за дурня; бо розумні знають гаразд, яких страховищ ви з них робите. У черниці, ну! І хутчий. Прощай.
 ОФЕЛІЯ. О сили небесні, зціліть його!
 ГАМЛЕТ. І про ваше малювання й підмалювання я чував, і чував чимало. Бог дав вам одне обличчя, а ви робите собі інше; ви двиготите жижками, дріботите ніжками, і сокочете, і божі створіння неподобно прозиваєте, і свою розперзаність видаєте за наївність. Іди собі, з мене годі; це мене звело з глузду. Кажу вам, у нас більш не буде шлюбів; ті, що вже побрались, хай усі, крім одного, живуть, а інші зостануться при самих собі, В черниці, ну!

Виходить.

ОФЕЛІЯ. О, що за дух знеміг! Зір, меч, язик —
 Вельможі, воеводи, мудреця;
 Надія й цвіт прекрасної держави,
 Кришталь добірності, взірець смаку,
 Подоба всім подобствам — впало все!
 І я, нужденніша за всіх жінок,
 Що ссали мед його музичних клятов,
 Дивлюсь, як цей величний, гордий розум,
 Мов дзвін розколотий, утратив тон,
 Як незрівнянний молодості образ
 Розбивсь об безум. Горе, я від плачу
 Не спігну! Що я бачила, що бачу!

Входять Король і Полоній.

КОРОЛЬ. Кохання? Ні, не в тім його недуга:
 В його словах хоч трохи й мало складу,
 Але безумства не видать. Журба
 Йому висиджує на серці щось;
 Боюсь, не вилупилось би таке,

Що ще накоїть лих! На засторогу
 Я рішення квапливого дійшов,
 А саме: в Англію хай їде він
 Данину, нам недодану, справляти.
 Ї, може, море та нові країни,
 Та зміна вражінь витиснуть йому
 Те, що в душі сидить, над чим б'ючись
 Думки геть вивели його самого
 З пристойних меж. Якої думки ви?
 Це буде добре; я, проте, гадаю,
 Що джерело та почин тій нудзі
 В відтрученім коханні.— Ну, Офеліє?
 Не переказуй, що казав пан Гамлет:
 Ми чули все.— Чиніть, ласкавий пане,
 Як воля ваша; та, як згодні ви,
 Хай по виставі королева-мати
 Попросить сина їй повісти смуток —
 Хай трохи поговорить з ним, а я
 Коли дозволите, краєчком вуха
 Піймаю все. Як їй не пощастить,
 Шліть в Англію його або замкніть,
 Де радить мудрість вам.
 Хай так. Негоже,
 Що шал вельможних ходить без сторожі.

ПОЛОНІЙ.

КОРОЛЬ.

Виходять.

СЦЕНА 2

Палата в замку.

Входять Гамлет і два чи три актори.

ГАМЛЕТ. Проказуйте це, будь ласка, так, як я вам читав, щоб слова самі зривалися з язика, але не з горлянки, як часто ви, актори, робите; тоді краще вже хай мої вірші виголосить товмач на майдані. Не пиляйте повітря руками надто, отак—легше, легше. Адже в потоці, бурі, сказати б, у самому смерчі страсті вам треба знайти і плекати міру, що надасть їй м'якості. Ох, мені душу вивертає, коли я слухаю, як дебелий кеп з перукою на тім'ї шматує ту сердешну страсть, аби роздерти вуші стоячій публіці, що нічого не тямить, крім нерозбірливих пантомім та вереску. Випарити б різкими отакого хлопця, що пнеться переґриміти Термаганта, переіродити Їрода. Унікайте, будь ласка, цього.

ПЕРШИЙ АКТОР. Ручусь вашій честі.

ГАМЛЕТ. Не будьте й занадто звичайні, а нехай ваш власний нюх буде вам учителем; згоджуйте діло з словом, слово з ділом; особливо пильнуйте не переступати меж натуральності. Адже всяка надмірність перечить мистецтву гри, що й раніш і тепер мала й має на меті держати дзеркало перед природою, показувати чесноті її власне лице, гидоті — її справжній образ і кожному віку й стану — їх вигляд і відбиток. Як тут переборщити чи, навпаки, недодати, то хоч це невігласа й розвеселить, але не зможе не засмутити тямучого; а суд такого одного мусить для вас переважити весь театр інших. Ох, є такі актори,— і я бачив їхню гру і чув їм хвалу, та ще й високу,— що, не гріх будь так сказано, не мавши ні голосу християнського, ні ходи християнської, поганської чи просто людської, так пиндючилися та ревли, що я був гадав, чи не якийсь наймит матері природи зробив цих людей, та й не до пуття зробив, так-бо потворно вони вдавали людську подобу.

ПЕРШИЙ АКТОР. Сподіваюсь, що ми вже дечого такого позбулись, мій пане.

ГАМЛЕТ. Позбудьтесь не дечого, а всього. А ті, що грають

штукарів, хай не кажуть більше, ніж їм написано, адже дехто з-межи них сміється лиш на те, щоб декотрі нікчеми реготали за ними, хоч би навіть під той час треба було пильної уваги до якогось важливого епізоду п'єси. Це підло і свідчить про вельми вбогу пиху в того блазня, що таке витіває. Ну йдіть, приготуйтесь.

Актори виходять.

Входять Полоній, Розенкранц і Гільденстерн.

Ну що, мій пане? Чи король бажає послухати цю виставу?

ПОЛОНІЙ.

Також і королева, і зараз же.

ГАМЛЕТ.

Звелить акторам не гаятись.

Полоній виходить.

А ви, двоє, чи не допомогли б їм не гаятись?

РОЗЕНКРАНЦ,
ГІЛЬДЕНСТЕРН.

Гаразд, мій пане.

Обидва виходять.

ГАМЛЕТ.

Гей, го! Гораціо!

Входить Гораціо.

ГОРАЦІО.

Тут, ясний пане, до послуги вам.

ГАМЛЕТ.

Гораціо, ти правдивіший за всіх,
З ким лиш мені зазнатись випадало.

ГОРАЦІО.

Мій пане...

ГАМЛЕТ.

Не вважай, що я влещаю.
Якого з тебе ждять мені пожитку,
Коли тебе годує й одяга
Єдиний статок— добрий гумор твій?
Пощо лестити злидарю? Нехай
Язик медвяний лиже помпу дуту,
Коліно гнуче гне свої шарніри,
Щоб запобігти ласки. Чуєш, друже?
Відколи дух мій — пан своїй вподобі
Й на людях тямить, обрання його
Позначило тебе. Ти саме з тих,
Хто без страждання зносить всі страждання,
Приймає ляпаси й дари судьби
З однаковою вдячністю. Блаженні
Ті, в кого мозок так злучився з кров'ю,
Що їм не стати дудкою Фортуни
І не густити під пальцями її.
Вкажи мені ще, хто не раб страстей,
І я носитиму його в осерді
Мойого серця, так, у серці серця,
Як і тебе. Та годі вже про це.
Сей вечір буде королю вистава;
Одна в ній сцена смерть мойого батька
Відтворить так, як я тобі повів.
Як на кону це йтиме, будь ласкав,
Мойого дядька, мов меткий ловець,
Пильнуй; якщо в норі його душі
Не полохнеться той нелюдський гріх,
То, значить, нам являвся був з пекла дух,
І в мене помисли брудні, мов кузня

Вулканова. Слідкуй і примічай,
А я всвердлось йому в лице очима;
З'єднавши потім суд і твій і мій,
Ми вислід зробимо.

ГОРАЦІО.

Гаразд, мій пане;
Як, пильність одуривши, за всю сцену
Він щось та вкраде, злодій буду я.

ГАМЛЕТ.

Вже йдуть на гру; я стану знов ледащом.
Де-небудь сядьте.

Данський марш. Фанфари.

Входять Король, Королева, Полоній, Офелія, Розенкранц, Гільденстерн та інші царедворці в супроводі варті, що несе смолоскипи.

КОРОЛЬ.

Наш небіж Гамлет як ся має?

ГАМЛЕТ.

Чудово, їй-богу; живлюсь як той хамелеон: їм повітря, заправлене обіцянками. Так не відгодуєш і каплуна.

КОРОЛЬ.

Мені ця відповідь ні до чого, Гамлете: ці слова —

не мої.

ГАМЛЕТ.

Ї не мої вже. *(До Полонія.)* Пане мій, ви, чув я, ко-

лись грали в університеті?

ПОЛОНІЙ.

Грав, пане мій, і славу мав доброго актора.

ГАМЛЕТ.

Ї що ви виставляли?

ПОЛОНІЙ.

Юлія Цезаря я виставляв. Мене було вбито на

Капітолії; Брут мене вбивав.

ГАМЛЕТ.

Брутальна річ убити таке капітальне теля.— Ак-

тори готові?

РОЗЕНКРАНЦ.

Так, пане мій, ждуть лиш знаку від вас.

КОРОЛЕВА.

Ходи сюди, мій сину, сядь край мене.

ГАМЛЕТ.

Ні, ласкава мамо, тут є дужчий магніт.

ПОЛОНІЙ.

(королю)

Еге-ге! Чуєте?

ГАМЛЕТ.

Панно, можна мені лягти вам на коліна?

(Лягає до ніг Офелії.)

ОФЕЛІЯ.

Ні, пане.

ГАМЛЕТ.

Я хотів сказати: головою вам на коліна?

ОФЕЛІЯ.

Можна, пане.

ГАМЛЕТ.

Ви гадаєте, я мав на увазі щось негоже?

ОФЕЛІЯ.

Нічого я не гадаю, пане.

ГАМЛЕТ.

Думка гожа — лягти між дівочих ніг.

ОФЕЛІЯ.

Що, пане?

ГАМЛЕТ.

Нічого.

ОФЕЛІЯ.

Вам весело, пане.

ГАМЛЕТ.

Кому, мені?

ОФЕЛІЯ.

Вам, пане.

ГАМЛЕТ.

О Боже, я просто ваш фігляр. Що людині робити,

як не бути веселою? Он гляньте, яка радісна моя мати, хоч минуло хіба дві години,

як умер мій батько.

ОФЕЛІЯ.

Ні, тому вже двічі два місяці, мій пане.

ГАМЛЕТ.

Так давно? Ну, коли так, то хай дідько ходить у

чорному, а я — в соболях. О небеса! Два місяці як умерти — і ще не забули? Так

можна сподіватись, що пам'ять про когось великого переживе його аж на півроку.

Але, Мати Божа, краще б йому будувати церкви, а то поглине його забуття, мов

того коника-стрибунця, якому епітафія: «Плач без кінця, забуто стрибунця!»

Гобої. Пантоміма. Входять Король і Королева, вельми люблячись; Королева обіймає його, він

її. Вона укладає й робить йому знаки вірності. Він підводить їй і схиляє їй голову на плече; лягає

на уквітчану лаву й засинає; вона облишає його. Раптом входить молодець, знімає з нього ко-

рону, цілує її, вливає в уші Королю отруту й виходить. Вертається Королева, вбачає мертвого Короля й робить розпачливе дійство. Отруйник, з двома чи трьома Безмовними, виходить знову, вдаючи, що смутиться спільно з нею. Мертве тіло виносять. Отруйник спокушає Королеву дарами. Вона якийсь час ніби відражається, але врешті приймає знаки його кохання. Виходять.

ОФЕЛІЯ. Що це значить, пане?
 ГАМЛЕТ. Ег, це підступне малечо, що значить злочинство.
 ОФЕЛІЯ. Може, це нам показано зміст п'єси?

Входить Пролог.

ГАМЛЕТ. Ми дізнаємось від цього молодця: актори не вміють
 берегти таємницю, розплещуть усе.

ОФЕЛІЯ. Він розкаже, що показано нам?

ГАМЛЕТ. Еге, і що ви йому покажете. Не соромтесь показати, а він не посоромиться розказати.

ОФЕЛІЯ. Ви жартун, негідний жартун. Я краще слухатиму п'єсу.

ПРОЛОГ. І нас, і цю виставу,
 Вам складену в забаву,
 Послухайте ласкаво.

Виходить

ГАМЛЕТ. Це пролог чи присвята на каблучці?
 ОФЕЛІЯ. Коротко, пане.
 ГАМЛЕТ. Як жіноча приязнь.

Входять два актори — Король і Королева.

АКТОР-КОРОЛЬ.

«Вже тридцять раз об'їхав Феб круг сфери
 Нептунових глибин, ланів Церери,
 І місяць тридцять по дванадцять раз
 Світив огнем позиченим і гас,
 Відколи нам узлом священним злуки
 Ерот з'єднав серця, Гімен — ці руки».

АКТОР-КОРОЛЕВА.

«Хай сонце й місяць тридцять років знов
 З небес глядять на невгасну любов!
 Та горе нам! Ти так змарнів з недуги,
 Став на розваги й сили недолугий,
 Що я журюсь. Хай я журюсь сама —
 Тобі, мій пане, в тім журби нема,
 Бо в жінки страх з любов'ю в повній згоді:
 Або їх нуль, або їх змірять годі.

АКТОР-КОРОЛЬ.

Ти знаєш здавна, як кохаю я:
 Мій страх великий, як любов моя,
 В палкім коханні все пuste жахає,
 Ростуть страхи — любов також зростає».

АКТОР-КОРОЛЕВА.

«Покину, люба, скоро я тебе...
 Мене не носить тіло заслабе,
 А ти живи на білім світі гоже,
 Шановна, люблена; здибаєш, може,
 Собі до пари ще...»
 «О, дальш не мов!
 Чорніша зради отака любов;
 Будь проклята я з другим в парі жити!
 Побратись вдруге — першого тра вбити».

ГАМЛЕТ.

(набік)

Полин, полин!

АКТОР-КОРОЛЕВА.

«Коли йдемо ми, жони, вдруге в шлюб —
Не другий муж, а нищий зиск нам люб;
Я б ще раз мужа вмерлого убила,
Якби на ложі другого пестила».

АКТОР-КОРОЛЬ.

«Я вірю: серцем ти заприсяглась,
Та добрий намір міниться всякчас.
У пам'яті всі наміри в неволі,
Народженням міцні, диханням кволі;
Зелений плід на дереві стремить,—
Достигнувши ж, нетрушений злетить.
Ніхто так зле не платить борг нікому,
Як те, що завинить собі самому:
Клянеться він, коли з жаги пала,—
Жага минула — і клятьба сплила.
І втіха, й горе в навісім буянні —
Руйнівники, до себе невблаганні;
Де більше радощів, там більше й лих:
Всміхнеться плач, і враз заплаче сміх.
Цей світ несталий, тож нема в тім дива,
Що, як талан, така й любов мінлива:
Талан з любов'ю, з таланом любов.
І хто кого веде — на це відмов!
Герой паде — і друзі геть від нього,
Бідак піднявсь — і ворог край порога.
Любов за таланом біжить свій пруг:
Хто в шані й силі, всякий тому друг,
А хто на друзів покладеться в скруті,
Той зможе тільки ворогів набути.
Але звертаю мову знов на путь:
Бажання й тіло в розбраті живуть
І трощать впень найкращу нашу гадку.
Початок — наш, кінець — в руці випадку;
Гадаєш ти не йти більш до вінця,
Та вмере твій пан — умре і думка ця».

АКТОР-КОРОЛЕВА.

«Не дай земля мені плодів, твердь—світла!
Геть втіхи дня, сни ночі з мого житла!
Надію й віру розпач хай потне!
Проказа самоти врази мене!
Недоля зла, що вічно грозить щастю,
Нехай мій дім і плід поб'є напастю!
Мойй гризбї повік не знать кінця,
Як, повдовівши, стану до вінця!»

ГАМЛЕТ.

АКТОР-КОРОЛЬ.

А що, як вона зламає клятву?
«Це клятва клятв. Лиши мене тут, мила,—
Втомилася моя душевна сила,
День сном я вкорочу».

Засинає.

АКТОР-КОРОЛЕВА.

«Спочинь вві сні;
Хай лихо нас мине на довгі дні!»

Виходить.

ГАМЛЕТ.
КОРОЛЕВА.

Пані, вам вистава до вподоби?
Ця особа, по-моєму, забагато наобіцяла.

ГАМЛЕТ. О, вона додержить слова.
 КОРОЛЬ. Ви знаєте зміст? У нім нічого образливого?
 ГАМЛЕТ. Ні, ні; тільки жартують, трують жартома. Ні словечка образливого.
 КОРОЛЬ. Як зоветься п'єса?
 ГАМЛЕТ. «Пастка на миші». Ет, чому? Фігурально. Ця п'єса зображає вбивство, вчинене у Відні. Їм'я герцога — Гонзаго, його жінки — Баггиста. Зараз побачите; це мерзенна історія. Та що нам по тому? Вашу величність і нас, у кого душа чиста, воно не зачепить. Хай гедзається коростява шкапа, а нам не свербить.

Входить актор — Луціан.

Це їден Луціан, небіж королів.

ОФЕЛІЯ. З вас добрий хор, пане.
 ГАМЛЕТ. Я міг би бути тлумачем вам і вашому коханому, коли б мені бачити той ляльковий танець.
 ОФЕЛІЯ. Ви гострий, пане, гострий.
 ГАМЛЕТ. Вам довелось би постогнати, щоб затупити моє вістря.
 ОФЕЛІЯ. Ще краще і ще гірше.
 ГАМЛЕТ. Отак ви тямитеся на чоловіках. Починай, душогубе,— кинь, пранщоватий, так безбожно викривлятися і починай. Ну: «Ї криче врон, кличучи до помсти».

ЛУЦІАН. «Рука тверда, мисль чорна, сік лячний,
 І слухний час — не бачить зір нічий.
 Труйзілля, в північ збиране й закляте,
 Троїсто чумлене вогнем Гекати,
 Страшною спілкою природи й чар
 Згуби життя самому пеклу в дар!»
(Вливає отруту сонному в ухо.)

ГАМЛЕТ. Він труїть його в саду, мірячи на його державу. На ім'я Гонзаго. Ця повість дійшла до нас написана добірною італійською мовою. Зараз ви побачите, як убійник запобігне кохання в Гонзагової жінки.

ОФЕЛІЯ. Король встає.
 ГАМЛЕТ. Га, злякався блудного вогника?
 КОРОЛЕВА. Що, мій пане, з вами?
 ПОЛОНІЙ. Припиніть виставу!
 КОРОЛЬ. Світла мені! — Ходім!
 УСІ. Світла, світла, світла!

Виходять усі, крім Гамлета й Горацио.

ГАМЛЕТ. «Хай плаче встрелений олень,
 Здорова сарна скаче;
 Так світ і вертиться день в день:
 Хто тішиться, хто плаче».

Невже з цим, добродію, та з лісом пір'я на голові,— якби доля турчином повернулася до мене,— та ще з прованськими трояндами на черевиках не попав би я в акторську зграю?

ГОРАЦІО. На півпаю.
 ГАМЛЕТ. На цілий.
 «Дамоне, друже без химер!
 Держава ця була
 В руці Юпітера; тепер —
 Під копитом... павича».

ГОРАЦІО. Ви б хоч риму додали.
 ГАМЛЕТ. О любий Горацио, за кожне Привидове слово я дав

би по тисячі червінців. Ти завважив?

ГОРАЦІО. Дуже добре, пане.
 ГАМЛЕТ. Коли мовилось про отруєння?
 ГОРАЦІО. Я старанно пильнував.
 ГАМЛЕТ. Ха, ха! Музики, гей! Гей, дударі!
 Коли король не тішиться з вистав,
 Вони його не тішать, щоб ти знав.
 Гей, музики!

Входять знов Розенкранц і Гільденстерн.

ГІЛЬДЕНСТЕРН. Ласкавий пане, дозвольте на одне слово.
 ГАМЛЕТ. Хоч і на цілу історію, пане.
 ГІЛЬДЕНСТЕРН. Король, пане...
 ГАМЛЕТ. Так, пане, що з ним?
 ГІЛЬДЕНСТЕРН. Відійшов надзвичайно розстроєний.
 ГАМЛЕТ. Від вина?
 ГІЛЬДЕНСТЕРН. Ні, пане, вірніше, від жовчі.
 ГАМЛЕТ. Ви куди мудріше вчинили б, словістивши про це
 лікаря: адже якби я ставив йому проносне, так йому, чого доброго, жовч ще дужче
 розлилася б.
 ГІЛЬДЕНСТЕРН. Ласкавий пане, дайте вашій мові якийсь лад, щоб
 так дико не збочувати від мого предмету.
 ГАМЛЕТ. Я вже свійський, пане,— мовляйте.
 ГІЛЬДЕНСТЕРН. Королева, ваша мати, пане, превельми засмучена
 душею, послала мене до вас.
 ГАМЛЕТ. Вітаю вас.
 ГІЛЬДЕНСТЕРН. Ласкавий пане, ця гречність тут, здається, не
 підходить. Якщо ви будете ласкаві дати мені здорову відповідь, я виконаю веління
 матері вашої; як ні, то дозвольте мені піти геть і на цім кінчити справу.
 ГАМЛЕТ. Я, пане, не можу.
 ГІЛЬДЕНСТЕРН. Чого, пане мій?
 ГАМЛЕТ. Дати здорову відповідь: мій глузд нездужає. Але
 таку відповідь, на яку я спроможусь, я буду ласкав вам дати,— тобто не вам, а ма-
 тері. Отже, годі про це, до суті. Моя мати, каже...
 РОЗЕНКРАНЦ. Каже, що ваше поводження вельми її вразило й на-
 полохало.
 ГАМЛЕТ. О дивний син, що може так дивувати матір! Ї за
 матірнім ляком нічого не йде назирці? Повістіть.
 РОЗЕНКРАНЦ. Вона бажає порозмовляти з вами в себе в покої,
 перш ніж ви підете спати.
 ГАМЛЕТ. Ми слухаємось, ніби вона десять раз нам мати. Які
 ще у вас справи до нас?
 РОЗЕНКРАНЦ. Пане мій, ви колись приязнилися зі мною.
 ГАМЛЕТ. Як і досі, клянусь цими хапугами й злодогами.
 РОЗЕНКРАНЦ. Ласкавий пане, в чім причина вашої недуги? Ви
 самі в'язните собі волю, не ввіряючи друзям свого горя.
 ГАМЛЕТ. Добродію, мені бракує поступу.
 РОЗЕНКРАНЦ. Чи може це бути, коли сам король своїм словом
 ствердив за вами право на корону данську?
 ГАМЛЕТ. Е, добродію, доки те сонце зійде... прислів'я децю
 підтопталось.

Вертаються дударі.

А, флейти! Дайте-но мені одну.— Одчепіться з вашими турботами! Чого ви верти-
 тесь круг мене, наче гоните за вітром у тенета?

ГІЛЬДЕНСТЕРН. О пане мій, якщо моя ревність така зухвала, зна-

чить, моя приязнь така негречна.

ГАМЛЕТ. Щось я цього гаразд не втямлю. Може, заграєте на цю дуду?

ГІЛЬДЕНСТЕРН. Я не вмію, пане.

ГАМЛЕТ. Прошу вас.

ГІЛЬДЕНСТЕРН. Запевняю вас, що я не вмію.

ГАМЛЕТ. Благаю.

ГІЛЬДЕНСТЕРН. Я не знаю, як і держати її, пане.

ГАМЛЕТ. Це так легко, як і брехати: ходіть пучками по цих дірочках, дмійте сюди ротом, і вона заговорить найкрасномовнішою музикою. Гляньте, оце перебори.

ГІЛЬДЕНСТЕРН. Та я з них не видобуду ніякісінької гармонії; я тут не мистець.

ГАМЛЕТ. Ну, бачите тепер, яку мізерну річ ви з мене робите! Вам хотілось би грати на мені; вам хотілось би вдати, що ви знаєте мої перебори; вам хотілось би видерти серце з моєї тайни; вам хотілось би витягти з мене всі звуки від найнижчої моєї ноти до найвищої; а в цьому знаряддячку сила музики, чудовий голос, та годі вам змусити його говорити. Прокляття! Невже, думаєте ви, на мені легше грати, ніж на тій дуді? Зовіть мене яким хочете інструментом: ви зможете хіба що розстроїти мене, але не заграє на мені.

Входить знов Полоній.

БОЖЕ ВАМ ПОМОЖИ, ПАНЕ!
ПАНЕ, КОРОЛЕВІ ХОТІЛОСЬ БИ ПОГОВОРИТИ З ВАМИ, І НЕГАЙНО.

ГАМЛЕТ. Бачите ви он ту хмару, що так нагадує верблюда?
ПОЛОНІЙ. Далєбі, чисто як верблюд.

ГАМЛЕТ. По-моєму, схоже на ласку.

ПОЛОНІЙ. Справді, вигнулось точнісінько як ласка.

ГАМЛЕТ. Або як кит?

ПОЛОНІЙ. Достеменно кит.

ГАМЛЕТ. Так, я зараз до матері прийду. *(Набік.)* Вони таки справді зведуть мене з глузду.— Я зараз прийду.

ПОЛОНІЙ. Я так і скажу.

ГАМЛЕТ. Легко сказати «зараз».— Лишіть мене, друзі!

Виходять усі, крім Гамлета.

Настала вже пора відьомська ночі.
Зітхають цвинтарі, і пекло дише
Заразою на світ. Тепер я б міг
Напитись крові теплої й такого
Накоїти, що затрусився б день,
Уставши вранці. Тс! Я йду до ньеньки.
Не зрадь природи, серце, не дозволяй
Нероновій душі ввійти в ці груди;
Дай будь жорстоким — не протиприродним,
Кинджал держати в мові — не в руці;
Язик мій хай покривить тут з душею:
Хоч як слова покращують серце їй,
Та вийти з них, душе моя, не смій!

Виходить.

СЦЕНА 3

Кімната в замку.

Входять Король, Розенкранц та Гільденстерн.

КОРОЛЬ.

Він гнівить нас, та й небезпечно волю
Його шаленству дати. Приготуйтесь;
Я повноваження вам зараз підпишу,
І в Англію відбуде з вами він.
Не попускає сан наш і державність
Терпіти щохвилини біля нас
Риск безуму.

ГІЛЬДЕНСТЕРН.

Ми вирядимось миттю.
Святий, побожний клопіт — стерегти
Безпеку тої тьми істот, яким
Дихання й корм дає величність ваша.

РОЗЕНКРАНЦ.

Повинне-бо й життя приватне й просте
Всім досвідом та зброєю душі
Себе від лиха берегти; тим паче
Той, на чий добробуті лежить
Життя тих багатьох. Кінець державця —
Не просто смерть: ні, наче вир, вона
Всисає всіх, це — велетенське коло
На височенному шпилі гори,
До величезних спиць його прип'ято
Сто тисяч всячини; воно впаде —
І найдрібнішу з тих привісок втягне
Руїнація страшна. Так звіку всюди:
Король зітхне — застогнуть тяжко люди.
Лаштуйтеся в подорож, прошу, хутчій;
Нам треба це неспутане страхіття
Узяти в пута.

КОРОЛЬ.

РОЗЕНКРАНЦ,
ГІЛЬДЕНСТЕРН.

Ми поспішимо.

Виходять. Входить Полоній.

ПОЛОНІЙ.

Мій пане, він до матері пішов;
З-за килимів я вчую їх розмову.
Ручусь, вона його повчить, але,
Як ви сказали, і сказали мудро,
Тра іншому — не матерньому вуху,
Прихильному з природи, — все почути
І зважити. Прощайте, мій владарю.
Я, поки не спите, про все, що взнаю,
Вам оповім.

КОРОЛЬ.

Ми вдячні, любий пане.

Полоній виходить.

О, злочин мій бридкий смердить до неба:
На нім прокляття перше й найдревніше —
Прокляття братовбивства! Я не можу
Молитись, хоч так прагне воля й дух:
Бажання — дуже, гріх — далеко дужчий;
Мов спутаний обов'язком подвійним,
Вагаюсь я, до чого братись перш,
І нехтую те й те. Якби загускла
Вся братня кров на цій руці проклятій,
Невже б забракло в небесах дощу

Її зробити білою, як сніг?
 Чи ж милість божа служить не на те,
 Щоб грішник глянув у лице гріху?
 Хіба в молитві не подвійна власть:
 Нас від падіння стерегти, а впалим
 Надію дати? Тож звезду я очі —
 Мій гріх минув. Та як же я молитву
 Почну? «Прости мені огидне вбивство»?
 Цьому не бути, бо я посідаю
 Всі ті гаразди, чого ради вбив:
 Могутність, королеву, трон. Чи ж можна
 І розгрішитись, і пожити гріх?
 На цім продажнім світі золотою
 Рукою злочин відхиляє суд
 І нечестиво надбаним багатством
 Закон купує. Та вгорі не так:
 Там не покривиш; там діла твої
 Постануть в істині, і мусиш сам,
 Лице в лице і лоб у лоб з гріхами,
 Їх свідчити. Як бути? Що зосталось?
 Покаяться? Все може каяття!
 Але чи може каятися Каїн?
 О клятий пай! О груди, чорніша смерті!
 О ти, душе, що, влипнувши в сільце,
 І борсаєшся, й в'язнеш! Янголи, рятуйте!
 Хоч спробуйте! Коліна вперті, гніться;
 Ти, серце з жилами стальними, стань
 М'яке й податливе, мов немовля!
 Ще може бути все гаразд.
 (Відходить і вклякає.)

Входять Гамлет.

ГАМЛЕТ.

От слушний час: він саме на молитві,
 І я уб'ю, і піде він на небо,
 І я помстивсь. Розважмо все як слід.
 Падлюка батька вбив, і я за це,
 Єдиний батьків син, того падлюку
 На небо шлю.
 Та це лиш плата вбійнику — не помста.
 Він знищив батька в надмірі буяння,
 Всього в гріхах, як травень у цвіту;
 Який рахунок з ним, хто зна, прич неба?
 Але, наскільки наша мисль сягає,
 Йому нелегко там. Чи ж я помщуся,
 Коли під час очищення душі
 Уб'ю його, готового в дорогу?
 Ні!
 У піхви, меч,— на мить страшнішу жди:
 Коли уп'ється він, чи буде в гніві,
 Чи в кровозмісних втіхах на постелі,
 У грі, в блюзнірстві, чи за іншим ділом,
 Де й не війне спасінням. От тоді
 Штрикай, щоб п'ятами вбрикнув він небо.
 Щоб душу, кляту й чорну, ніби пекло,
 Він в пекло і поніс.— Ба, матір жде.
 Твій лік лиш край конанню відкладе.
 Виходить.

КОРОЛЬ.

(встаючи)

Слова знялись, думки zostались тут:

Слова без думки до небес не йдуть.

Виходить.

СЦЕНА 4

Покої Королеви.

Входять Королева і Полоній.

ПОЛОНІЙ.

Він зараз прийде. Зборкайте ж його;

Скажіть, що в жартах він зайшов за край,

Що тільки ваша милість заслоняє

Його від гніву. Я ж десь тут приткнуся.

Прошу вас, будьте круто з ним.

ГАМЛЕТ.

(за коном)

Мати, мати, мати!

КОРОЛЕВА.

Ручусь за це; за мене не турбуйтеся,

Умкніться пріч: вже, чуо, він іде.

Полоній ховається за килим.

Входить Гамлет.

ГАМЛЕТ.

Ну, мамо, в чім же річ?

КОРОЛЕВА.

Ти, сину, тяжко скривдив свого батька.

ГАМЛЕТ.

Ви, мати, скривдили мого батька.

КОРОЛЕВА.

Вгамуйся, не відказуй так ледаче.

ГАМЛЕТ.

Отямтесь, не питайте нечесливо.

КОРОЛЕВА.

Що, як так, Гамлете?

ГАМЛЕТ.

В чім, мати, річ?

КОРОЛЕВА.

Забули ви, хто я?

ГАМЛЕТ.

Ні, ось вам хрест!

Ви королева, діверю дружина

І — о, бодай не так! — мені ви мати.

КОРОЛЕВА.

Як так, то хай говорять інші з вами.

ГАМЛЕТ.

Ні, сядьте, сядьте; з місця ані руш,

Аж доки в дзеркалі, що я вам дам,

Себе розглянете геть до нутра.

КОРОЛЕВА.

Чого ти хочеш? Ти ж не вб'єш мене?

Гвалт, гвалт, рятуйте!

ПОЛОНІЙ.

(за килимом)

Ей, сюди, рятуйте!

ГАМЛЕТ.

(заносючи меч)

Чи ба! Пацюк? Здихай; дукат, що здох!

ПОЛОНІЙ.

(за килимом)

Мене убито!

(Падає і вмирає.)

КОРОЛЕВА.

Горе, що вчинив ти?

ГАМЛЕТ.

Не знаю; то король?

КОРОЛЕВА.

О, що за навісний, кривавий вчинок!

ГАМЛЕТ.

Кривавий? Менш лихий він, люба мати,

Ніж, вбивши короля, піти за його брата.

КОРОЛЕВА.

Убивши короля?

ГАМЛЕТ.

Так, пані, я й сказав.

Піднімає килим і бачить Полонія.

Воркун сердешний, необачний дурню!
Прощай! Тебе за більшого я взяв.
Прийми, що суджено тобі, й затям,
Що надто метушитись небезпечно.—
Ви ж не ламайте рук. Спокійно! Сядьте,
І мушу я зламати серце вам,
Якщо його не зроблено з металу,
Якщо воно не ствердло так в пороці,
Що стало панцером проти чуття.

КОРОЛЕВА. Що я вчинила, що язик твій, сину,
Насмів сичати так?

ГАМЛЕТ. Такий ваш вчинок,
Що і рум'янець скромності поганить,
Цноту лукавством зве, зриває рожу
З ясного чола чистого кохання
Й болячку садить, обертає шлюбні
Обітниці на клятви картяра.
Такий ваш вчинок, що із тіла шлюбу
Виймає душу й робить жужмом слів
Святий обряд. Стидом палає небо,
Лице землі в скорботі про той вчинок
Так засмутилось, мов напередодні
Страшного суду.

КОРОЛЕВА. Лихо, що за вчинок,
Що вступ вже так волає та гримить?

ГАМЛЕТ. Погляньте-бо на цей портрет і цей.
Майстерні тут подобі двох братів.
Яка краса на цім виду, дивіться:
Волоссям Феб, чолом Юпітер сам,
Зір наче в Марса, владний та грізний,
З постави вістовник Меркурій, щойно
Він спуститься на гору небосяжну;
Сполука всіх чеснот в єдинім тілі,
Де кожний бог лишив свою печать,
Щоб світ пізнав достойний образ мужа.
То був ваш чоловік. Сюди глядіть:
Це єсть ваш чоловік; як ржавий колос,
Згубив він і здоровий. Де в вас очі?
Як з горяних ви полонин зійшли
На пашу в цім болоті? Де в вас очі?
Не звіть любов'ю це, бо в вашім віці
Шал крові вгамувавсь, примовк, ущух,
Скорився розсуду; а що за розсуд
Зміняв би це на це? Ви живете,
Тож маєте й чуття, але вони
В паралічу. І безум так не схибить,
Не полонить чуттів настільки, щоб
Не збереглась здорова частка глузду,
Що вбачить тут різницю. Що за біс
Вас, наче в піжмурки, так заморочив?
Ні зір без рук, ні дотик без очей,
Ні слух, ні нюх, ні смак, окремо взятий,
Ні просто хворий орган почуття
Не одурив би так.
О сором, де рум'янець твій? О пекло!
Якщо бунтуєш кості літній жінці,
То молодість палка хай чистоту,
Мов віск, розтопить на своїм огні.

Не сором, що потужний пал змагає,
Коли палає й лід, коли вже й розум
Свашкує хтивості.
КОРОЛЕВА. О годі, сину!
Звернув мені ти очі в глиб душі:
В ній бачу я багряно-чорні плями,
Яких нічим не вивести.
ГАМЛЕТ. А жити в поту на заяложеній постелі,
В розпусті парячись, на купі гною
Милуючись, кохаючись...
КОРОЛЕВА. О годі!..
Мені ножем слова ці крають уші.
Замовкни, Гамлете!
ГАМЛЕТ. Убийник, гад,
Смерд, що не варт і пилу, де ступав
Минулий ваш владар; штукар на троні,
Гаманоріз, що вкрав державу й владу,
Що, сцупивши коштовну діадему,
Її в кишеньку всунув!
КОРОЛЕВА. Годі! Цить!
ГАМЛЕТ. Король з ганчір'я, з ключця...

Входить Привид.

Спаси мене і крилами повий,
Небесне воїнство! — Чого ти хочеш,
Блаженний образе?
КОРОЛЕВА. Ой, лихо, збожеволів!
ГАМЛЕТ. Ти млявість сина ганити прийшов,
Що він, марнуючи і час, і запал,
Ніяк не здійснить грізний наказ твій?
Кажі!
ПРИВИД. Не забувай! З'явивсь я лиш на те,
Щоб нагострить твій замір затупілий.
Та глянь на матір: жах її побив.
Стань біля неї в боротьбі душевній:
В найслабшій тілі сила мрій найдужча.
Тож мов їй, Гамлете.
ГАМЛЕТ. Що з вами, пані?
КОРОЛЕВА. Ой лихо, що з тобою,
Що ти, втопивши в порожняву зір,
Волаєш до безплотного повітря?
З твоїх очей глядить твій дух шалено,
І, ніби військо, збуджене на сполох,
Волосся на тобі, мов є життя в нім,
Ворушиться й встає. О любий сину,
Жар, полум'я збентеження свого
Скропи розважністю. Що бачиш ти?
ГАМЛЕТ. Його, його! Який блідий він, гляньте!
Цей образ, смуток цей, до скель прорікши,
Зворушив їх би.— Не дивись на мене,
Бо ще сумний твій лик мене відверне
Від грізних діл, і зблякне замір мій,
І замість крові чей ще ринуть сльози.
КОРОЛЕВА. До кого говориш ти?
ГАМЛЕТ. Не бачите нічого?
КОРОЛЕВА. Нічого, ні, хоч бачу все, що є.
ГАМЛЕТ. А що-будь чули ви?

КОРОЛЕВА.
ГАМЛЕТ.

Ні, тільки нас самих.
Та гляньте ж, гляньте! Он виходить геть
Мій батько, вбраний так, як за життя!
Виходить! Гляньте, на поріг ступив!

Привид виходить.

КОРОЛЕВА.
ГАМЛЕТ.

То тільки вигадка твого мозку,
Безгільний плід душевної гарячки,
Що спритна на таке.
Гарячки?
Мій пульс, як ваш, стукає рівномірно,
Здорова в нього музика; не безум
Те, що сказав я; спробуйте, і я
Все сказане вам повторю до слова,
А безум би спіткнувсь. Спасіння ради, мамо,
Собі душі елеєм не мастить,
Що то не гріх ваш — безум мій волає;
Слей лише затягне вам виразку,
Тим часом гній розриє все зісподу
І все заразить. Сповідайтесь небу,
В булім покайтесь, бійтесь за майбутнє,
Лиш добрива не ситте під бур'ян,
Що й так буя. Даруйте мені правду,
Адже в наш тучний час, в цей ситий вік
Тра правді перепрошувати кривду,
Вклякати ниць, аби їй допомгти.

КОРОЛЕВА.
ГАМЛЕТ.

О лобий Гамлете,
Мені ти серце розколов навпіл.
Відкиньте гіршу серця половину,
А кращою живіть у чистоті.
Добраніч вам; не йдіть на ліжко дядька —
Цноту позичте, як нема в вас. Звичка
(Страхіття те, що всі чуття глитає)
По складу біс, одначе де в чім янгол:
Вона як злий, так само й добрий почин
Вдягає в найпристойніше вбрання.
Вдержіться сю ніч, завтра легше буде
Терпіти піст, а там все легше й легше:
Міняє звичка навіть карб ества
І властю дивною врага скоряє
Чи й вивергає. Ще раз вам добраніч;
Коли забагнете благословення,
То й я в вас попрошу. А щодо нього,
(вказуючи на Полонія)
Я каюсь; знать, так вгідно небесам,
Щоб я скарав його, а він мене,
Щоб став я в них слугою і бичем.
Про нього я подбаю й відповім
За смерть його. Добраніч знов вам, мамо.
Щоб добрим бути, мушу стать лихим;
Зло почалось, а гірше йде за ним.
Ще слово, пані.
Що мені робити?
Ні в яким разі лиш не те, що раджу.
Хай ваш чванько знов вабить вас на постіль,
Вам щипле щічки, мишкою зове,
І хай, поганячи брудним цілунком,

КОРОЛЕВА.
ГАМЛЕТ.

Бридкими пальцями огрібши шию,
Він признання з вас витягне, що син ваш
Геть не шалений, а шалено хитрий,
Що це вдання. Не зле, щоб він це знав.
Чи ж королеві, гарній, ніжній, мудрій,
Від жаби, від кога, від кажана
Вдержати тайну? Чи вона б могла?
Ні, всупереч довірі й глузду, ви
На дах здеріться з кліткою пташок,
Їх випустіть, сама ж, як мавпа в байці,
Заради спроби влізьте в клітку та й
Зламайте карк собі.

КОРОЛЕВА.

Як слово йде з дихання, а дихання —
З життя, повір, я вмру, а не дихну
Про те, що ти казав.

ГАМЛЕТ.
КОРОЛЕВА.

Я їду в Англію, ви чули?
Лихо,

ГАМЛЕТ.

А я й забула; вирішено так.
Листи вже за печатями і на́каз
В руках у двох шкільних моїх колег,
Яким я вірю, мов гадюкам лотим:
Вони мені проторять шлях до пастки.
Нехай,— потішно буде грабаря
Його ж підкопом власним рознести:
Хоч би там що, а я на лікоть глибше
Під їхню міну вриюсь, хай злетять
До місяця! Хіба не розкіш, щоб
Дві хитрощі зіткнулись лоб у лоб?
Цей чоловік від'їзд мені приспішить,
А тельбухи я звідси відтягну.
Добраніч, мати. Гляньте, цей вельможа
Тепер поважний, скромний, мовчазний,
Хоч за життя був балакун дурний,—
Ну, пане, з вами поквитатись час.
Добраніч, мати.

Виходять різно; Гамлет волочить Полонія.

ДІЯ IV

СЦЕНА 1

Кімната в замку.

Входять Король, Королева, Розенкранц і
Гільденстерн.

КОРОЛЬ.

Не без причин зітхання ці глибокі,
Відкрийтесь нам: нам гоже знати їх.
А де ваш син?

КОРОЛЕВА.

Лишіть нас на часок.

Розенкранц і Гільденстерн виходять.

КОРОЛЬ.

Ах, пане мій, що бачила я сю ніч!
Що, що, Гертрудо? Що там робить Гамлет?

КОРОЛЕВА. Шалений, наче море й ураган,
Коли вони змагаються, хто дужчий.
За килимом якийсь учувши шелест,
Здобувши меч, кричить: «Пацюк! Пацюк!»
І в маячні, не бачачи, вбиває
Сердешного старого.

КОРОЛЬ. Лютий вчинок!
Були б там ми, було б і нам таке;
Його свобода повна небезпек
Для вас самих, для нас чи для будь-кого.
Хто ж за криваве діло відповідь?
Вину складуть на нас, чия повинність
Держати на припоні та на оці
Безумця молодого; ми з любові
Не добачали, що годилось знати,
І, ніби власник хворості гнилої,
Ослави боячись, дали їй в'єстись
В осердя організму. Де він нині?

КОРОЛЕВА. Кудись убитого потяг; над трупом
Його безумство, наче цятка золота
В руді брудній, засяло чистотою.
Оплакує він гірко вчинок свій.

КОРОЛЬ. Ходім, Гертрудо!
Ще сонце не торкнеться верховин,
Він відпливе, а вчинок той лихий
Нам треба спритно і по змозі гідно
Подати й зм'якшити.— Гей, Гільденстерне!

Входять знов Розенкранц і Гільденстерн.

Ви, друзі, йдіть, візьміть собі підмогу:
В нестямі Гамлет умертвив Полонія
І витяг геть із матерніх покоїв.
Знайдіть його, погодьте з ним, а тіло
Несіть в каплицю. Поспішіть, будь ласка.
Розенкранц і Гільденстерн виходять.

Ходім, Гертрудо,— наймудріших друзів
Покличмо і повіжмо їм, що сталося
В недобрий час і що рішили ми.
Так, чого доброго, обмовний шепіт,
Що, мов гармата, мчить отруйний постріл
Низенько понад світом до мети,
Недошкульне повітря тільки вразить,
Ім'я минувши наше. Йдім відціль!
В моїй душі і страх, і тоскний біль.

Виходять.

СЦЕНА 2

Інша кімната в замку.
Входить Гамлет.

ГАМЛЕТ.
РОЗЕНКРАНЦ,
ГІЛЬДЕНСТЕРН.

Захований як слід.

(за коном)

Гамлете! Пане Гамлет!

ГАМЛЕТ.

Цс! Що за галас? Гамлета кому?
Ба, це вони.

Входять Розенкранц і Гільденстерн.

РОЗЕНКРАНЦ.

Що вдіяли ви, пане, з мертвим тілом?

ГАМЛЕТ.

З'єднав із пилом, що йому рідня.

РОЗЕНКРАНЦ.

Скажіть нам, де воно, щоб ми могли
Його в капищу віднести.

ГАМЛЕТ.

Не вірте.

РОЗЕНКРАНЦ.

Не вірити чому?

ГАМЛЕТ.

Що вашу тайну я вмю берегти, а свою — ні. А до
того, на запитання губки яку відмову може дати син короля?

РОЗЕНКРАНЦ.

Ви маєте мене за губку, пане?

ГАМЛЕТ.

Авжеж, пане,— що вбирає королівську ласку, ще-
дроти, владу. Такі слуги найкраще служать королю під кінець. Він держить їх, мов
та мавпа горіхи, за щелепами: найраніш покладе в рот, найпізніш проглине; коли
йому забagnetься того, що ви навбирали, досить вас почавити, і ви знов суха губка.

РОЗЕНКРАНЦ.

Не розумію, пане, вас.

ГАМЛЕТ.

Вельми рад: хитра мова спить у дурному вусі.

РОЗЕНКРАНЦ.

Пане, ви б сказали нам, де тіло, і пішли б з нами до
короля.

ГАМЛЕТ.

Тіло при королі, та король не при тілі. Король-бо

річ...

ГІЛЬДЕНСТЕРН.

Річ, пане мій?

ГАМЛЕТ.

Не варта речі. Ведіть мене. Біжи, лисичко, а всі за
нею.

СЦЕНА 3

Інша кімната в замку.

Входить Король з почтом.

КОРОЛЬ.

Знайти його і відшукати труп
Звелів я. Згубно будь йому на волі!
Та круто, по закону, з ним не вдієш:
Улюбленець дурної він юрби,
Яка не глуздом, а очима любить
І важить тільки кару винуватця,
А не вину. Щоб гладко все спило,
Його від'їзд раптовий має здатись
Давно вже рішенням: важку хворобу
Важкими гоять ліками, або
Ніщо вже не pomoже.

Входить Розенкранц.

РОЗЕНКРАНЦ.

Ну, в чім клопіт?
Де мертве тіло сховано, мій пане,
Не допитались ми.

КОРОЛЬ.

А де він сам?

РОЗЕНКРАНЦ.

Тут, пане мій, під вартою, і волі
Жде вашої.

КОРОЛЬ.

Хай стане перед нас.

РОЗЕНКРАНЦ.

Гей, Гільденстерне! Принца приведіть.

Входять Гамлет і Гільденстерн.

КОРОЛЬ. Ну, Гамлете, а де ж Полоній?

ГАМЛЕТ. На вечері.

КОРОЛЬ. На вечері? Де?

ГАМЛЕТ. Не там, де він їсть, а де його їдять. Круг нього саме відбувається сейм велемудрого хробрства. Над істівним-бо робак єдиний цар: ми годуємо тварини, що годують нас, а самі годуємось на поживу черві. І ситий король, і худий жебрак—тільки різні наїдки, дві страви на один стіл; тут і кінець.

КОРОЛЬ. Горе, горе!

ГАМЛЕТ. Людина може вудити на червака, що їв короля, і поїсти риби, що їла того червака.

КОРОЛЬ. Що ти хочеш цим сказати?

ГАМЛЕТ. Нічого, тільки показати, що й король може відбутися подорож по кишках злидаря.

КОРОЛЬ. Де Полоній?

ГАМЛЕТ. На небі, пошліть туди по нього; а як ваш посланець не знайде його там, пошукайте в іншій місці самі. А коли за місяць ви його таки не знайдете, то вчуєте носом, ідучи по сходах на галерею.

КОРОЛЬ. *(до придворців)*

Підіть пошукайте його там.

ГАМЛЕТ. Він вас підожде.

Придворці виходять.

КОРОЛЬ. Мій Гамлете, твого спокою ради,
Що завдає нам клопоту не менш,
Ніж злий твій вчинок ревного жалю,
Тобі годиться вибратись відціль
Із хуткістю вогню. Лаштуйсь в дорогу:
Судно під снастю, дме погожий вітер,
Жде товариство, все наготові
До Англії.

ГАМЛЕТ. До Англії?

КОРОЛЬ. Так.

ГАМЛЕТ. Добре.

КОРОЛЬ. Ти кажеш так, мов знаєш наші мислі.

ГАМЛЕТ. Я бачу херувима, що бачить їх,—
Гаразд, нум в Англію! — Прощайте, любя мати.

КОРОЛЬ. Твій коханий батько, Гамлете.

ГАМЛЕТ. Моя мати; батько й мати—чоловік та жінка, тобто одне тіло, тож ви моя мати.— Нум в Англію!

Виходить.

КОРОЛЬ. Рушайте назирці, в дорогу квапте:
Жадаю я, щоб він відплив до ночі.
Не гайтесь! Все, потрібне в справі цій,
Вже припечатано. Спішіть, благаю.

Розенкранц і Гільденстерн виходять.

Як ти, Англійцю, цїниш мою ласку,—
А надає ваги їй мїць моя,
Бо в тебе ще багріє й нїє шрам
Від данського меча, бо радо страх твій
Нам платить дань,— не приймеш ти байдуже
Державний розказ наш: той розказ містить,
До чоґо і ведуть листи, негайну
Смерть Гамлета. Вчини її, Англійцю:

Він, мов та трясця, сушить кров мені,
А ти мене зціли! О, доки страта
Не дійде звідти до ушей моїх,
Мені і в щасті не зазнати втіх.
Виходить.

СЦЕНА 4

Рівнина в Данії.

Входять Фортінбрас, Капітан і солдати в поході.

ФОРТІНБРАС.

Вітайте, капітан, владику Данії;
Скажіть, що з його згоди Фортінбрас
На дозвіл жде обіцяний пройти
Його землею. Знаєте, де стан наш.
Якщо його величність нас жадає,
Ми особисто сповнимо повинність.
Перекажіть це.

КАПІТАН.
ФОРТІНБРАС.

Слухаюсь, мій пане.
Повільним кроком руш!

Фортінбрас з солдатами виходить.

Входять Гамлет, Розенкранц, Гільденстерн та інші.

ГАМЛЕТ.

Чиє це, пане, військо?

КАПІТАН.

Норвезьке військо, пане.

ГАМЛЕТ.

Куди, скажіть ласкаво?

КАПІТАН.

На польські землі, пане.

ГАМЛЕТ.

А хто веде їх, пане?

КАПІТАН.

Норвега-діда небіж, Фортінбрас.

ГАМЛЕТ.

Йдете ви проти всієї Польщі, пане,

Чи на якийсь кордон?

КАПІТАН.

Щоб не розводитись і щоб по правді,

Йдемо ми добувати шмат землі,

З якого тільки й користі, що назва.

Не дав би я за нього й п'ять дукатів,

Та й на торгу Норвег або Поляк

Від нього більше зиску не взяли б.

Ну, так Поляк не стане й боронити.

Ні, там залога жде.

Людських голів

Дві тисячі, дукатів двадцять тисяч

Не рішать спору про оту билину.

От де чиряк надмірного достатку:

В нутро прорветься, і ніяк не взнать

Від чого смерть.— Я широ вдячний, пане.

Щасти вам, пане, Біг.

Виходить.

КАПІТАН.

РОЗЕНКРАНЦ.

Ви йти зласкавитесь, мій пане?

ГАМЛЕТ.

Я вмить наздогоню. Ідіть вперед.

Виходять усі, крім Гамлета.

Як всі випадки свідчать проти мене,

Підстьобують мою ледачу мсту!

Чи ж то людина, що найбільшим благом

Вважає їжу й сон? Тварина, й годі.
 А той, хто нас створив з ширінню мислі
 Глядіти в даль часів, дав не на те
 Нам здібності та богорівний розум,
 Щоб гнів він у безділлі. Чи тваринне
 Тут забуття, чи полохка розважність,
 Що без кінця все зважає кінець?
 На частку глузду міркування містить
 Три часті боязні. І я не знаю,
 Чом все тверджу собі «зробити так»,
 Дарма що маю привід, волю, снагу
 Зробити. Приклади аж пруть з землі:
 Хоч би й це військо, це важке громадя,
 На чолі з принцом, ніжним і тендітним,
 Чий дух, піднятий дивною пихою,
 Зухвало кпить з незнаного кінця,
 Хто виставляє все непевне й смертне
 Під примхи долі, смерть і небезпеки
 Заради дірки з бублика. Так, велич
 Не в метушні без приводів поважних,
 А навіть в тім, щоб битись за билину,
 Коли на коні честь. А я, у кого
 Забито батька, матір у ганьбі,
 З роздразненням в крові й думках, стою,
 Приспавши все, і з соромом дивлюсь
 На неминучу смерть десятків тисяч,
 Що ради вигадки й пустої слави
 В могилу йдуть, як в постіль, за наділ,
 Де всім цим воякам не розвернутись,
 Де навіть і землі навряд чи стане
 Полеглих поховати. О, вже час,
 Щоб роздум мій чи вбравсь у кров, чи згас!
 Виходить.

СЦЕНА 5

Ельсінор. Кімната в замку.

Входять Королева, Гораціо та Придворець.

КОРОЛЕВА.
ПРИДВОРЕЦЬ.

КОРОЛЕВА.
ПРИДВОРЕЦЬ.

Я не бажаю з нею розмовляти.
 Сердешна затялась, цілком безумна:
 Дивитись навіть жаль.
 Чого їй треба?
 Про батька править все, зове весь світ
 Облудливим, зітхає, в груди б'є,
 Лютиться по-дурному, щось белькоче
 Пів до ладу. Слова її без глузду,
 Одначе їх нескладний стрій у роздум
 Ввергає слухача, їх кожен ловить
 І припасовує до власних дум:
 То кив, то морг, то жест — по всьому цьому
 Насправді віриться, що є в тім зміст,
 Хоч невиразний, та тим більш лихий.
 Прийняти б вам її, бо ще посіє
 Непевні здогади в умах зловмисних.
 Введіть її.

ГОРАЦІО.
КОРОЛЕВА.

Придворець виходить.

(Набік.)

Моїй душі, що вся суцільний гріх,
Дурничка вже віщує силу лих.
Нечиста совість кари жде зусюди:
Лиш втопить страх, аж він вже гульк на люди.

Входить Придворець з Офелією.

ОФЕЛІЯ. Де володарка Данії прекрасна?
КОРОЛЕВА. Ну що, Офеліє?

ОФЕЛІЯ. (співає)

«Чи б я милого твого
Ниньки б не вгадала?
Патериця, бриль прочанський,
На ногах сандалі».

КОРОЛЕВА. Ах, панно красна, що ця пісня значить?
ОФЕЛІЯ. Сказати вам? Ні, слухайте, будь ласка.

(Співає.)

«Ні, він, панно, вмер, спочив
І пішов у прах;
В головах зелений дерен,
Камінь у ногах».

КОРОЛЕВА. Ой, ой!
ОФЕЛІЯ. Гай, гай, Офеліє...

Слухайте, будь ласка.

(Співає.)

«Мов нагірний сніг, над ним...»

Входить Король.

КОРОЛЕВА. Ах, гляньте, пане мій!
ОФЕЛІЯ. (співає)

«...Покривало біле;
Квіти, зрошені сльозами,
Не лягли в могилу».

КОРОЛЬ. Як ви, панно гарна, живете?

ОФЕЛІЯ. Гарзд, спасибі! Кажуть, що сова—дочка пекарю.
Господи, ми знаємо, що ми таке, та не знаємо, чим ми станемо. Благослови, Боже,
сісти вам за стіл!

КОРОЛЬ. Наздогад про батька.

ОФЕЛІЯ. Про це, будь ласка, ні слівця; але, як вас питають,
що воно значить, відмовте так (співає):

«На Валентина я прийду
Із раннього-раня,
Глянь, Валентина жде твоя
Обіч твого вікна.
Устав юнак, убравсь нез'як
Та й двері одчиняв;
До хати дівчину впускав,
Не дівку проводжав».

КОРОЛЬ. Прегарна Офеліє!

ОФЕЛІЯ. Ет, киньте божитись, я зараз кінчу.

(Співає.)

«Як їй прийшлося, спаси Христос,
Попалася в біду!
Мужчина всяк на 'дне мастак,

Немає їм стиду.
 Казав, як ще мене не м'яв,
 Що поведеш під вінець».
 А він одказує:
 «Була б зі мною ти не лягла,—
 Повів би, побий мене грещь».

КОРОЛЬ.

Давно вона така?

ОФЕЛІЯ.

Сподіваюсь, що все буде гаразд. Треба терпіти. Та як мені не плакати, коли здумаю, що його поклали в землю сиру. Хоч би мій брат дізнався про це. Спасибі ж вам за добру пораду.—Ей, карету мені!—Добраніч, любі пані; добраніч, панни милі; добраніч, добраніч.

КОРОЛЬ.

Виходить.

Йдіть назирці; глядіть її, прошу вас.

Гораціо виходить.

Отрута це глибокої журби,
 Смерть батька — джерело їй. О Гертрудо,
 Як біди йдуть, то йдуть не поодиночі,
 Не пластунами, ні, полками! Спершу
 Вмер батько в неї; потім зник ваш син,
 Призвідця лютий власного вигнання;
 Від смерті царедворця збурились люд
 І каламутить догадки й плітки;
 Ще й здуру ми зарили тишком-нишком
 Небіжчика; Офелія нещасна
 З собою розлучилась, з добрим глуздом,
 Без чого ми картини чи тварини;
 Нарешті — всім тим злигодням вершок —
 Таємно брат її вернувся з Франції,
 Бідою живиться, никає в хмарах,
 Тиск шептунів йому вражає вуші
 Чумною повістю про батьків скін;
 А що нема предмету, то підозра,
 Із уха в ухо повзучи, пришипилить
 Злочинство нам. Ох, це, Гертрудо любо,
 Мов та картеч, мені несе в сто місць
 Стокротну смерть.

За коном галас.

КОРОЛЕВА.

О лихо, що за гвалт?

КОРОЛЬ.

Швейцарці де? Їм двері стерегти!

Входить один з придворців.

ПРИДВОРЕЦЬ.

Що сталося?

Рятуйтесь, пане мій.

Не так ненатло, гаті затопивши,

Жере ті суходоли океан,

Як молодий Лаерт, ватаг юрби,

Вартових крушить. Чернь його зве паном,

І, ніби щойно світ лише почавсь,

Забуто давності, зневажено звичаї,

Основу й ствердження усіх речей,

Кричать: «Наш вибір! Будь Лаерт король!»;

Шапки, долоні, крики пнуться в небо:

«Лаерта в королі! Лаерт король!»

- КОРОЛЕВА. Ич, брешуть радісно, згубивши слід.
Гатя назад, брехливі данські пси!
- За коном галас.
- КОРОЛЬ. Розбито двері.
- Входить озброєний Лаерт; за ним данці.
- ЛАЕРТ. Де той король? — Панове, вийдіть геть.
ДАНЦІ. Пустіть, пустіть.
ЛАЕРТ. Лишіть мене, будь ласка.
ДАНЦІ. Гаразд, гаразд.
Виходять за двері.
- ЛАЕРТ. Спасибі. Двері стережіть.—А ти мені,
Королю підлий, батька поверни!
- КОРОЛЬ. Вгамуйсь, Лаерте славний.
- ЛАЕРТ. Як хоч крапля
Вгамується моєї крові, звись
Я байстрюком, а батько роганем,
А чисте чоло матері моєї
Загидьсь повійним тавром.
- КОРОЛЬ. Пощо,
Пощо, Лаерте, зняв ти бунт гігантів? —
Гертрудо, лиш його; за нас не бійся:
Божественність — така заслونا королям,
Що зрада, чорний замір свій уздрівши,
Стає безсила.— Мов мені, Лаерте,
Чим збурився ти? — Не руш його, Гертрудо.
Кажі.
- ЛАЕРТ. Де батько?
- КОРОЛЬ. Вмер.
- КОРОЛЕВА. Не з волі короля.
- ЛАЕРТ. Як сталась смерть? Мене не заморочиш.
Підданство в пекло! К гаспиду присягу!
Сумління й віру бісам на тортури!
ТЬфу на прокляття боже! Всім нехтую:
Що цей, що той світ — чорт один мені!
Будь те, що буде, тільки щоб за батька
Ущertz помститись.
- КОРОЛЬ. Хто ж тебе зупинить?
- ЛАЕРТ. Ніщо й ніхто, лиш я; свої я сили
Так спритно розташую, що й малим
Сягну далеко.
- КОРОЛЬ. Мій Лаерте славний,
Ти хочеш знати істину про те,
Як любий батько твій умер? Чи, може,
Поклав ти мстити, як зірвати банк,
І жужмом всіх зметеш, і тих, хто виграв,
І хто програв, і ворога, і друга?
- ЛАЕРТ. Лиш ворогів його.
- КОРОЛЬ. Їх знати хочеш?
- ЛАЕРТ. А щирим друзям розверну обійми
І, наче пелікан, їм дам живитись
Мойого серця кров'ю.
- КОРОЛЬ. От ти й мовив
Як добрий син і як правдивий лицар.
Що я не винен в смерті твого батька

І засмутився нею щонайглибше,—
 Це вмить пронизже всю твою свідомість.
 Як сонце зір твій.

ДАНЦІ.

(за коном)

ЛАЕРТ.

Пропустіть її!

Ну що? Що там за галас?

Входить знов Офелія.

О всохни, мозку мій! Красу очей
 Геть випалить, сім раз солоні сльози!
 Клянусь, відплатиться сповна твій безум
 І переважить шалька мсти, Офеліє!
 Трояндо, сестро, радосте моя!
 О небеса! Невже дівочий розум
 Так само тлінний, як життя старече?
 Любов — природи ніжної, тож ніжно
 І шле вона коштовний дар услід
 Тому, кого кохає.

ОФЕЛІЯ.

(співає)

«Несли його з непокритим лицем;
 Гей, круть, крути, крути,гей, крути;
 І сльози били у труну дощем».

Прощай, мій голубе!

ЛАЕРТ.

Була б при тямі ти й водала помсти,
 Так не зворушила б.

ОФЕЛІЯ.

А ви приспівуйте: «Угору і вниз, сюди й туди...»

Ох, як цей приспів до речі! Крутить, мов той управитель, що вкрав дочку в хазяїна.

ЛАЕРТ.

У цім безглузді сила глузду.

ОФЕЛІЯ.

Ось розмай-зілля, це на згадку; пам'ятай, любий,
 пам'ятай. А ось полуцвіт, це для дум.

ЛАЕРТ.

Повчальність безуму: щоб думки та пам'ять були в

згоді.

ОФЕЛІЯ.

Ось вам кріп і дзвіночки; ось вам рута; а тут трохи
 для мене; ще вона прозивається зіллям святої неділеньки; ох, але вам носити цю ру-
 ту з іншої причини. А ось стокротка. Дала б вам і фіалок, та вони всі пов'яли, ко-
 ли вмер мій батько; кажуть, йому хороше вмиралося...

(Співає.)

«Веселий мій Робін —
 Вся втіха моя».

ЛАЕРТ.

Журбі, стражданню, лиху, навіть пеклу
 Вона краси й приваби надає.

ОФЕЛІЯ.

(співає)

«Чи вернеться він сюди?
 Чи вернеться він сюди
 Ні, ні, він умер,
 Біле тіло простер.
 Не вернеться, і не жди.
 Мов сніг, борода його,
 Мов льон, голова його;
 Покинув він нас,
 Без долі він згас.

Крий Боже раба твого». І всі християнські душі. Щасти вам Біг!

Виходить.

ЛАЕРТ.

Чи бачиш це, о Боже?

КОРОЛЬ.

Мій Лаерте,

Я стану спільником тобі у тузі,
 Як не цураєш ти мене. Підім;

З-між друзів вибери найрозумніших —
 Почути й розсудити нас з тобою.
 Як посередньо чи безпосередньо
 Вони встановлять тут мою причетність,
 То ми й короною, й життям, і всім,
 Що нам належить, ладні поступитись
 Вам на відплату. А як ні, то звольте
 Терпіння ваше нам подарувати,
 І ми з'єднаєм труд наш з вашим палом,
 Щоб вдовольнити мсту.

ЛАЕРТ. Хай буде так.
 Раптовий скін і потайний погреб,
 Без шпаги, без герба й клейнод над прахом,
 Ні гожих почестей, ні пишних служб —
 Волає все, від неба до землі,
 Й жадає суду.

КОРОЛЬ. Прийде суд; хоч де
 Сховайся зло, обух туди впаде.
 Будь ласка, йдім.

Виходять.

СЦЕНА 6

Інша кімната в замку.

Входять Гораціо та слуга.

ГОРАЦІО. Хто там зі мною хоче говорити?
 СЛУГА. Моряки, пане; вони кажуть,
 Що в них листи до вас.

ГОРАЦІО. Хай увійдуть.

Слуга виходить.

Вже й не збагну, з якої часті світу
 Мене б вітали; Гамлет-принц, либонь?

Входять моряки.

ПЕРШИЙ МОРЯК. Щасти вам Боже, пане.
 ГОРАЦІО. Щасти він і тобі.
 ПЕРШИЙ МОРЯК. Він це й зробить, пане, як захоче. Тут вам лист, па-
 не,— від посла до Англії,— коли ви справді зоветесь Гораціо, як мені казано.

ГОРАЦІО. *(читає)*

«Гораціо, коли ти це прочитаєш, поможи цим мо-
 лодцям дістатись до короля; у них листи до нього. Не пробули ми й двох діб на морі,
 як вельми войовниче риштований корабель-пірат нум гнати нас. Побачивши, що
 нам на парусах не втекти, ми хоч-не-хоч мусили осміліти; в сутичці я попав до них
 на борт; ту ж мить вони відчепились від нашого судна. Так я сам опинився в них у
 полоні. Вони повелися зі мною, як і гоже милосердим розбишакам, але вони знали,
 що роблять: я маю їм стати за добрий чинш. Поклопочись, щоб король одержав по-
 слані мною листи, та й простуй до мене прудкіше, ніж коли б ти втівав був смерті.
 Я мушу тобі на вухо сказати таких слів, що онімієш; одначе й вони залегкі, щоб ви-
 важити весь їх зміст. Ці добрі молодці проведуть тебе туди, де я. Розенкранц та
 Гільденстерн простують на Англію; та про них я багато чого тобі розповім. Знаний
 тобі, твій Гамлет».

Ходім, я вам вкажу, куди з листами;

Та поспішіть, щоб вам ще відвезти
Мене до того, хто вам доручив їх.

Виходять.

СЦЕНА 7

Інша кімната в замку.

Входять Король і Лаерт.

КОРОЛЬ. Тепер ти мусиш виправдати сумлінням
І в серці понести мене як друга:
Дізнавсь-бо ти, і впевнився ти, що той,
Хто батька вбив шляхетного твого,
На мене мірив.

ЛАЕРТ. Схоже; а скажіть,
Чом ви законом не карали дій,
Таких зловмисних та протиприродних,
До чого трон, обачність, спокій ваш
Вас мали б понукати?

КОРОЛЬ. З двох причин,
Можливо, як на тебе, й негрунтовних,
Але для мене дужих. Королева
Живе і дише сином; і я сам —
Хто зна, мій рай це чи напасть моя,—
Так зрісся з нею тілом і душею,
Що, як планеті з сфери не зійти,
Мені не жить без неї. Другий привід,
Чом я не важусь на прилюдний суд,—
Палка любов простолюдю до нього:
Люд, приязню йому омивши вади,
Мов джерело, що камінь робить з пня,
Святиню зробить з кайданів, і стріли,
Оперені залегко проти бурі,
Не до мети полинуть, а повернуть
На мій же лук.

ЛАЕРТ. Шляхетний батько згинув,
Дійшла до краю розпачу сестра,
Чия довершеність— хвала спізніла!

КОРОЛЬ. Стояла гордо на верхів'ї віку
Як виклик і зразок. О, прийде помста!
Спи не мордуючись, і не вважай,
Що наша плоть така нечула й груба,
Що, коли страх за бороду нас вхопить,
Ми візьмем це за жарт. Не те ще вчуєш.
Я батька цінував твого, себе ж
Шанує всяк; тож можеш уявити...

Входить вістовець.

ВІСТОВЕЦЬ. Ну що?
Від Гамлета листи, мій пане:
Цей вашій милості; цей королеві.

КОРОЛЬ. Від Гамлета? Хто їх приніс?
ВІСТОВЕЦЬ. Либонь,
Матроси, пане мій. Я їх не бачив;
Мені дав Клавдіо листи; йому—

КОРОЛЬ. Той, хто привіз їх.
Слухай-но, Лаерте.—
Лиши нас.

Вістовець виходить.

(Читає.)

«Превелеможний, треба вам знати, що мене висаджено голого на берег вашої держави. Завтра проситиму я дозволу стати перед ваші королівські очі, і тоді я, спочатку поспитавшись вашої на те згоди, оповім вам про обставини мого раптового і тим ще дивнішого повороту. Гамлет».

Що б то за знак? І решта теж вернулись?
Чи тут якийсь обман і це не те?

ЛАЕРТ. Рука вам знана?

КОРОЛЬ. Гамлетова. «Голий»!

Ще й додає в приписці: «сам-один»!

Що скажеш ти на це?

ЛАЕРТ. Я, пане мій, стерявсь. Але хай прийде —

Недуже серце й тим мені зігрілось,

Що зможу я йому сказати в зуби:

«Твоя робота».

КОРОЛЬ. А як так, Лаерте,—

Хоч як же вийшло так? Ба, як інакше? —

Чи згода, щоб я вів тебе?

ЛАЕРТ. Авжеж,—

Аби до миру ви не привели.

КОРОЛЬ. До миру лиш твого. З невдалих мандрів

Вернувшись, він не згодиться нізащо

Їх відновить, а я його схило

На подвиг, що достиг мені на мислі

І що загин йому рокує неминучий.

Але нікому й вітром не війне,

І навіть в матір не сягне підозра,

Що не випадок тут.

ЛАЕРТ. Ведіть мене, королю,—

Певніш, якби під вашою рукою

Я став знаряддям.

КОРОЛЬ. Так і випадає.

Про тебе тут позаочі багато

Говорено, і Гамлет чув про хист,

Яким ти сяєш; тлум твоїх чеснот

У нім не збував заздрощів таких,

Як ця єдина, що, на погляд мій,

Не вельми вартісна.

ЛАЕРТ. Що за чеснота, пане?

КОРОЛЬ. На шапці молодості це лиш стрічка,

Хоча й потрібна: одяг легковажний

Не менше молодому до лица,

Як літньому убори темні й хутра,

Що шани й моці надають. Тому

Два місяці тут був один нормандець.

Французів бачив я в боях чимало —

Все браві вершники, та цей гульвіса

Був справжній чарівник: він вріс в сідло

І витворяв з конем такі дива,

Мов поєднавши і натуру, й тіло

З шляхетною звіриною. Які лиш

Я міг курбети й штуки уявити,

Все перевершив він.
 Отой нормандець?
 Нормандець.
 Клянусь життям, що це Ламонд.
 Він самий.
 Мені він добре знаний: це-бо й справді
 Перлина і краса свого народу.
 Отож він щиро похваляв тебе
 І дав такий блискучий рапорт нам
 Про всю майстерність захисту твого,
 Найпаче ж про метку твою рапіру,
 Аж скрикнув, що невидано було б,
 Щоб хто з тобою змігсь: бійці-французи,
 Він клявся, гублять спритність, напад, око
 В борні з тобою. Оцінка його
 Так роздражнила Гамлетову заздрість,
 Що він затявся лиш на однім бажанні,
 Щоб ти вернувся й поборовся з ним.
 А з цього, друже...
 Що, мій пане, з цього?
 Чи ти любив, Лаерте, свого батька?
 Чи просто ти малюнок туги й суму,
 Лиш образ без душі?
 Що за питання?
 Не думаю, що не любив ти батька,
 Та знаю, що любов є витвір часу,
 І бачу з доказів я багатьох,
 Що час остуджує її багаття.
 В самому полум'ї любові тліє
 Щось, мовби гніт, що чадом її згасить.
 Повік однаким не бува ніщо:
 Здоров'я, ставши повнокров'ям, гине
 У власнім надмірі. Коли ти хочеш,
 То й мусиш, доки хочеш; наше «хочу»
 Мінливе: в нього стільки гальм і вад,
 Як жестів, язиків, нагод, і «мушу»
 Стає в кінці зітханням марнотратця,
 Ба навіть влегшенням. Торкнімся рани:
 Принц прибуває; чим ти доведеш,
 Що ти не словом — ділом батьків син?
 Йому горлянку в церкві перетну.
 Для вбивці справді й храм не окриття,
 А помсті меж нема. Проте, Лаерте,
 Як прагнеш ти її, замкнись удома.
 Вернувшись, визнає принц, що й ти вернувсь,
 А я звелю, щоб хист твій вихваляли
 І славу, що зажив ти від француза,
 Подвійним вкрили блиском; а по всьому,
 Вас звівши, поб'ємось тут об заклад.
 Він, легковірний, щирий, необачний,
 Не оглядатиме рапір, тож вільно,
 Сливе що без шахрайства, ти візьми
 Меч незатуплений та й випадом метким
 Воздай за батька.
 Так я і вчиню;
 Ще й дечим помашу мою рапіру.
 Купив був я у ворожбита масть,
 Таку смертельну, що вмочи в ній ніж

І лиш вдряпни, то вже й найрідші ліки
З найгойніших під місяцем ростин
Не порятують, як ввійшла у кров
Хоч крапля трути. Вістря заразивши,
Мені вже досить Гамлета черкнути,
Тут йому й смерть.

КОРОЛЬ.

Розважмо все як слід:
І час, і способи найкраще довершити
Наш замисел. Як схибити у нім,
Як в нашім ділі знати буде пальці,
То годі й пробувати; треба друге
Тут мати про запас, яке встояло б,
Хоч би й робилось перше. Стій, зміркуймо!
За тебе пишний ставимо заклад...

Знайшов:

Коли розпалитесь ви в поєдинку
(Завзятіше для цього випадай)
І він попросить пити, в мене буде
На ту потребу келих; хай пригубить,
І хоч твоєї трути він минув би,
Ми дійдемо свого. Ба, що за гомін?

Входить Королева.

КОРОЛЕВА.

Що, королево красна?
За горем горе так і йде слідком.—
Сестра, Лаерте, ваша — утонула.
Втонула? О! Як! Де?

ЛАЕРТ.
КОРОЛЕВА.

Там, де верба нависла над струмком,
Полощучи у плесі сиві віти;
Вона прийшла, в вінки химерні сплівши
Ромен, козельці, кропиву, плакун,
Що вольні пастухи йменують бридко,
Стидкі ж дівчата звать мертвецьким пальцем.
Тоді на гілку злізла почепити
Гірлянди дикі; заздрий сук зламавсь,
І всі ті зела та вона упали
В плакучу бистринно. Її одіння,
Роздувшись, бідну понесло, як мавку;
Пливла, співаючи шматків пісень,
Не тямлячи біди, мов та істота,
Що в цій стихії виросла й живе.
Та довго це тривати не могло:
Дівочі шати, у воді набрякли,
Втягли сердешну з співом на устах
В багнисту смерть.

ЛАЕРТ.
КОРОЛЕВА.
ЛАЕРТ.

О лихо! Утонула?
Втонула, втонула.
Тобі, Офеліє, води задосить,
І сльози я здержу; ой ні, несила!
Ми всі такі, це вже закон природи,
Що не вважа на стид: вони спливають,
І бабське вийде геть.— Бувайте, пане;
Огненним словом спалахнув би я,
Та дур цей гасить їх.

Виходить.

КОРОЛЬ. Ходім, Гертрудо;
Насилу вгамував я в ньому лютъ!
Тепер боюсь, що знов вона повстане.
Ходім за ним.

Виходять.

ДІЯ V

СЦЕНА 1

Цвинтар.

Входять два штукарі з лопатами й мотиками.

ПЕРШИЙ ШТУКАР. Хіба таку можна ховати по-християнськи, що са-
мохітно шукає собі спасіння?

ДРУГИЙ ШТУКАР. Кажу тобі, можна; не мудруй і копай їй могилу
мерщій. Слідчий уже рядив і присудив ховати її по-християнськи.

ПЕРШИЙ. Як же воно так? Хіба вона втопилася задля само-
захисту?

ДРУГИЙ. Та вже так присуджено.

ПЕРШИЙ. Тут не без самонападу, не інакше. Бо ж порядок
ось який: понеже я топлюся самочинно, це буде чин, а чин має три артикули: чин,
діло і виконання. Значиться, вона втопилася самочинно.

ДРУГИЙ. Слухай-но, чоловіче добрий...

ПЕРШИЙ. Стривай. Ось тобі вода, от; а ось чоловік, от. Як
чоловік іде до води й топиться, то хоч-не хоч, а він іде, втям це собі; а як вода піде
до нього і втопить його, то він не топиться, а тоне. Значиться, хто в своїй смерті
не завинив, той і життя собі не вкорочує.

ДРУГИЙ. Воно так по закону?

ПЕРШИЙ. Еге, ще б пак,— по закону, що в слідчого руці.

ДРУГИЙ. Хочеш правду знати? Не була б вона вельможна
пані, то й не ховали б її по-християнськи, ще й серед християн.

ПЕРШИЙ. Тим-то й ба. Прикро, та й дуже, що тее панство
має на цім світі більше прав топиться та вішатись, чим просто християни. Дай-но
мені лопату. Нема шляхти стародавнішої за городників, грабарів та могильників: їх
ремество — з самого Адама.

ДРУГИЙ. А він хіба ж був пан?

ПЕРШИЙ. Він перший у світі носив заліза.

ДРУГИЙ. Ет, ти й скажеш.

ПЕРШИЙ. Ба, ти хто, поганин, чи що? А як ти тьмиш Святе
Письмо? У Святому Письмі мовиться: «Адам копав»; чим би він копав без заліза?
Я тобі загадаю ще ось яку загадку: як не вгадаєш, то хутчий сповідайся та й...

ДРУГИЙ. Ну?

ПЕРШИЙ. Хто буде міцніше за муляра, корабельника чи тес-
ляра?

ДРУГИЙ. Той, що ставить шибениці, бо його будівля пережи-
ве тисячу пожилців.

ПЕРШИЙ. Красно сказано, далєбі,— шибениця добра річ. А
кому вона добра? Тим добра, хто чинить зле; а ти зле вчинив, сказавши, що шибє-
ниця міцніша за церкву. Значиться, шибениця тобі добра. Попробуй-но ще раз; ну...

ДРУГИЙ. Хто буде міцніше за муляра, корабельника
чи тесляра?

ПЕРШИЙ. Ну, скажи та й ходи здоров.

ДРУГИЙ. А от і скажу.

ПЕРШИЙ.
ДРУГИЙ.

Ну-бо?
Хай йому біс, не знаю.

Входять здаля Гамлет і Гораціо.

ПЕРШИЙ. Годі, не надсаджуй собі мозку, бо як ти осла не бий, а він швидше не побіжить. А коли тобі ще раз загадають отаке, одкажи: «гробок»; хата його роботи дотягне до Страшного суду. Ну, рипнись-но до Погана та розжійсь мені на квартиру.

Другий штукар виходить. Перший штукар копає й співає.

«Коли я змолоду кохав;
То я кохав душею;
Ї втіхи — ох — більшої — ох! — не знав,
Ох! — чим лобитись із нею».
Чи цей дядько не почуває, що робить, коли співає,

ГАМЛЕТ.
копаючи могилу?

ГОРАЦІО.
ГАМЛЕТ.

скільки.

Звичка виробила в ньому нечутливість.
Мабуть, що так, тільки нетрудженій руці всюди

ПЕРШИЙ.

(співає)
«А старість гульк, підстергла,
Вхопила в пазур лютий
Ї в далекий край мене завезла,
Звідкіль не повернути».
(Викидає череп.)

ГАМЛЕТ. Цей череп мав колись язик і міг співати; а той мугир жбурляє його, мовби то щелепа Каїнова, найпершого вбивці! Це могла б бути головешка державного мудреця, якого цей кеп тепер перемудрив, такого дойди, що обкрутив би круг пальця самого Господа Бога,— хіба ні?

ГОРАЦІО.

Може, й так, пане мій.

ГАМЛЕТ. Або гречного придворця, що вмів казати: «Добридень, ясний пане! Як живете-можете, вельможний пане?» Або ж пана Такого-то, що вихваляв коня панові Такому-то, сподіваючись видиганити його,— хіба ж ні?

ГОРАЦІО.

Атож, пане мій.

ГАМЛЕТ. Мабуть, що так. А тепер пані Черва панує в цій голові: щелепа відпала, а по тім'ю цюкає копаниця гробокоча — чудовий переверт, аби ми здатні були його постерігати. Чи варт було плекати ці кості, що врешті тільки й годяться грати в кості? Аж мої ломить на думку про це.

ПЕРШИЙ ШТУКАР.

(співає)
«Мотика й заступ, глибше рий,
Ще й саван тра доткати;
Ох! — в труні міцній, в землі сирій
Готова гостю хата».
(Викидає ще один череп.)

ГАМЛЕТ. От ще один; ну чого б йому не бути черепом якогонебудь правника? Де ж його каверзи тепер, його тези, висновки, заковики, викрути та виверти? Як він терпить, щоб той бевзь стукав його в лоб брудною лопатою, і не позове його до суду за образу чином? Гм! А може, цей чолов'яга був свого часу перекупцем земель за поміччю всяких запродажних, застав, пень, подвійних забезпек, угод та визискних. Невже в тім зиск його визискних, вигода його угод, щоб безцінний його черепок набити безцінним же багном? Хіба всі ті його безпеки, навіть подвійні, забезпечили йому хоч такий шмат землі, що його пара найдовших кріпостей покрие? Купа всіх його актів на землю навряд чи й уміститься в цій шухляді, таж чи хоч вона належить її власникові, га?

ГОРАЦІО.

Анітрохи, мій пане.

ГАМЛЕТ.

Адже пергамент роблять з баранячої шкіри?

- ГОРАЦІО. Авжеж, мій пане, та ще з телячої.
 ГАМЛЕТ. То значить, барани й телята ті, що покладаються
 на пергамент. Я поговорю з цим дядьком.— Чия це могила, ей?
 ПЕРШИЙ ШТУКАР. Моя, пане.
 (Сніває.)
 «Ох! — в труні міцній, в землі сирій
 Готова гостю хата».
- ГАМЛЕТ. По-моєму, таки твоя, бо ти в ній крутишся.
 ПЕРШИЙ. Ви як не крутіться круг неї, а все вона не ваша; а
 мене хоч і не скрутило, та 'днак вона моя.
- ГАМЛЕТ. Крути, та не перекути; як же вона твоя, коли во-
 на на мертвого, а не на живого? Ти, бачу, чистий крутій.
 ПЕРШИЙ. Крутіїство викрутиться, пане,— з мене круто на
 вас поверне.
- ГАМЛЕТ. На якого чоловіка ти копаєш?
 ПЕРШИЙ. Ні на якого, пане.
 ГАМЛЕТ. Так на яку жінку?
 ПЕРШИЙ. Ні на яку теж.
 ГАМЛЕТ. Кого ж тут поховують?
 ПЕРШИЙ. Те, що було жінкою, пане, але, царство їй небесне,
 померло.
- ГАМЛЕТ. Іч, який меткий мугир! З ним треба розмовляти
 обачно, а то двозначність погубить душі наші. Їй-богу, Гораціо, три роки я вже
 помічаю: наш вік став такий прудкий, що мужик раз у раз носакон ступає на п'яти
 царедворцю, та все на мозолі.— А давно ти людям ями копаєш?
 ПЕРШИЙ. З усіх днів у році я почав це того дня, коли покійний
 король наш Гамлет поборов Фортінбраса.
- ГАМЛЕТ. А коли це було?
 ПЕРШИЙ. Самі не знаєте? Кожен дурень зна. Того ж таки дня
 народився молодий Гамлет — той, що з'їхав ниньки з глузду та й поїхав не з своєї
 охоти в Англію.
- ГАМЛЕТ. Ти ба! А чого він поїхав в Англію?
 ПЕРШИЙ. А того, що з'їхав з глузду: там його вправлять, а як
 і не вправлять, невелике лихо.
- ГАМЛЕТ. Чому?
 ПЕРШИЙ. Там того й не помітять: там усі безглузді, як і він.
 ГАМЛЕТ. З чого ж він збожеволів?
 ПЕРШИЙ. Дуже дивно, кажуть.
 ГАМЛЕТ. Як так дивно?
 ПЕРШИЙ. А так, що стратив розум.
 ГАМЛЕТ. На якому ґрунті?
 ПЕРШИЙ. На нашому, на данському; я тридцять літ, і хлопцем
 і майстром, у ньому копаюсь.
- ГАМЛЕТ. Скільки часу пролежить людина в землі, доки
 згниє?
 ПЕРШИЙ. Далєбі, як не згниє ще перед смертю,— нам тепер
 що день божий трапляються такі пранцоваті мерці, що ледве дотягують до погре-
 бу,— то він пролежить вісім чи й дев'ять років. Чинбар, той вам протягне і всіх
 дев'ять.
- ГАМЛЕТ. Чому ж той довше?
 ПЕРШИЙ. Того, пане, що його ремесло так вичинило йому
 шкуру, що вона довгий час не пропускає воду: вода-бо найбільше гноїть ті ваші су-
 чого сина трупи. Ось вам череп: цей черепок пролежав у землі двадцять і три ро-
 ки.
- ГАМЛЕТ. А чий він?
 ПЕРШИЙ. Одного йолопа ще й сучого сина; чий би, ви подума-
 ли, він?
- ГАМЛЕТ. Не знаю.

ПЕРШИЙ. Чума на голову тому шахраю! Раз вің був вилив мені на тім'я пляшку рейнського. Оцей саме череп, пане, належав Йорику, королівському блазню.

ГАМЛЕТ. Цей?

ПЕРШИЙ. Цей самісінський.

ГАМЛЕТ. Дай гляну. (*Бере череп.*) Гай-гай, бідний Йорику! — Я знав його, Гораціо: мастак на невгавні жарти, пречудовий химерник, тисячу разів носив він мене на спині, а тепер як бридко мені це згадати! Аж нудить у горлі. Ось тут були губи, які я не знаю вже й скільки разів цілував.— Де твої штуки тепер? Твої вибрики? Твої пісеньки? Вихори твоїх веселощів, від яких уся гостина лягала з реготу? І нічого тепер нема в тебе, щоб поглузувати з свого власного скалозубства? Геть розпалися щелепи? Заберись-но в спочивальню до ясної пані і скажи їй, що хай кладе вона на себе фарби в палець шаром, однак її личко стане таким, як у тебе. Попосміши її цим.— Будь ласкав, Гораціо, скажи мені одне.

ГОРАЦІО. Що, пане мій?

ГАМЛЕТ. По-твоєму, й Олександр мав такий вигляд у землі?

ГОРАЦІО. Такий самий.

ГАМЛЕТ. І так само пахнув? Фе!

(*Кидає череп.*)

ГОРАЦІО. Авжеж, пане мій.

ГАМЛЕТ. На яку ницу потребу ми здалися, Гораціо! Хіба не можна уявно простежити благородний прах Олександра аж доти, доки він дійде до чопа в барилі?

ГОРАЦІО. Так міркувати — це вже занадто диковинно.

ГАМЛЕТ. Аніскільки. Тільки слідкувати за ним з достатньою скромністю, і правдоподібність сама туди доведе. Наприклад, так: Олександр умер, Олександра поховано, Олександр повернувся в прах; прах—порох—земля; з землі копають глину, чом би тією глиною, на яку він обернувся, не замазати затичку в барилі пива?

«Всеволодний Цезар вмер і спорохнів,

І замазкою став проти вітрів:

Той порох, що на світ нагонив страх,

Тепер латає діри по хатах».

Тс!. Відійдім! Сюди-бо йде король.

Входить священик; несуть тіло Офелії; слідом Лаерт та інші; Король, Королева тощо.

З ним королева, двір. Кого ж ховають?

Ще й по обряду куцому? Знать, той,

Кого несуть, шаленою рукою

Урвав собі життя; хтось із вельможних.

Укриймось, поглядім.

Відходить спільно з Гораціо.

ЛАЕРТ. Яка відправа ще?

ГАМЛЕТ. Це, бач, Лаерт, шляхетний молодик.

ЛАЕРТ. Яка відправа ще?

СВЯЩЕНИК. Стрій похоронний ми здійснили в межах

Дозволених: непевна в неї смерть.

Коли б високий наказ не здолав статуту,

Лежати б їй в несвяченій землі

До судних сурм, не квіти й молитви —

Череп'я й цеглу кидано б на неї,

А їй вінки, як нареченій, дано,

Дівоче квітчання, погребний дзвін

І проводи.

ЛАЕРТ. І все вже виконано?

СВЯЩЕНИК. Все, що можна.
Ми б осквернили службу поминальну,
Співавши реквієм, мов над душею,
Що в мирі відійшла.

ЛАЕРТ. Спускайте в яму!
Хай з гождого, незайманого тіла
Зростуть фіалки.— Знай, безсердий поле:
Творця восхвалить в янголах сестра,
Як ти завиєш в пеклі.

ГАМЛЕТ. Що? Офелія?
КОРОЛЕВА. Прощай, дитино! Квіти квітці.
(*Розкидаючи квітки.*)
Гадала я тебе за сином мати,
Жадала я, моя прегарна доню,
Сама тобі квітчати шлюбне ліжко,
А не труну.

ЛАЕРТ. О тричі тридцять лих
Бодай побили б голову трикляту,
Що так злочинно в тебе відняла
Високий розум! — Ще не сипте землю,
Сестру обняти дайте ще хоч раз.
Стрибає в могилу.
Тепер засипте і живого й мертву;
Громадьте гору в цій рівнині, вищу
Над Пеліон старий, над хмарне чоло
Олімпа синього.

ГАМЛЕТ. (*виступаючи*)
Хто той, чий смуток
Так пишно промовля? Чия журба
Волає до світил, спина їм рух,
Щоб чули, чудом вражені? Я, Гамлет,
Я, Данець, тут.
Стрибає в могилу.

ЛАЕРТ. Віддай же чорту душу!
ГАМЛЕТ. Негоже молишся.
(*Бореться з ним.*)
Будь ласка, пальці геть з мого горла:
Дарма що я не жовчний, не безтямний,
Але в мені є щось таке страшне,
Що розумніш остерегтись. Геть руки!
Ей, розчепіть їх.

КОРОЛЬ.
КОРОЛЕВА.
УСІ.
ГОРАЦІО. Гамлете, мій сину!
Панове...
Пане мій, вгамуйтесь.

Почет розводить їх, і вони виходять з могили.

ГАМЛЕТ. Ні, ладен з ним я битися за це,
Аж доки не склеплю навек повіки.
КОРОЛЕВА. За що, мій сину?
ГАМЛЕТ. Я любив Офелію.
Я так її любив, що й сорок тисяч
Братів, з'єднавши всю свою любов,
Мою не здужали б.— На що ти здатен
Для неї?
КОРОЛЬ. Він, Лаерте, божевільний.
КОРОЛЕВА. На Бога, не дражніть його.
ГАМЛЕТ. До ста бісів! Кажі, на що ти годен!

На плач? На бій? На голод? На тортурі?
 Чи пити оцет? З'їсти крокодила?
 Я теж. Прийшов ти скиглити сюди?
 Мені на встид їй скочити в могилу?
 Живцем ти з нею закопайсь,— я теж.
 Базикаеш про гори? Хай навернуть
 На нас мільйони десятин, щоб насип
 Зайнявсь верхів'ям об вогненну сферу,
 Щоб Осса бородавкою здалась!
 Ге, ні, хоч просторікуеш ти красно,
 Я гримну ще красніш.

КОРОЛЕВА.

Це чистий безум;
 З годину помордує так його,
 І вмить, терплячий, наче та голубка,
 Що вивела малята золоті,
 Його повие спокій.

ГАМЛЕТ.

Пане, чуйте:
 З якого глузду ви лихий на мене?
 Я вас любив завжди.— Ат, ні до чого;
 Хай там вергає гори Геркулес,
 А кіт собі нявчить, а бреше пес.

Виходить.

КОРОЛЬ.

Гораціо, пильнуй його, будь ласка.

Гораціо виходить.

(Лаерту)

Терпи й розмову не забудь вчорашню;
 Ми справі хід дамо.— Гертрудо любя,
 Хай сина вашого оточить догляд.—
 Могилі цій надгробок буде теплий.
 Година миру прийде і до нас,
 Чекати нам уже недовгий час.

Виходить.

СЦЕНА 2

Палата в замку.

Входять Гамлет і Гораціо.

ГАМЛЕТ.

Оце і все. Тепер дозволь про інше:
 Ти всі обставини запам'ятав?

ГОРАЦІО.

Запам'ятав, мій принце.

ГАМЛЕТ.

Я в серці відчував якусь борню,
 Що не давала спать мені; здавалось,
 Я в дибах, мов бунтар, лежу. І раптом...
 Хвала раптовості, бо необачність
 Стає в пригоді часом нам, коли
 Глибокий задум гине; це доводить,
 Що божество вінчає справу нашу,
 Хоч ми б керунок втратили.

ГОРАЦІО.

Можливо.

ГАМЛЕТ.

Виходжу я з каюти,
 В морським плащі наопащ, в темноті
 Навпомацки шукаю їх, знаходжу,

- Намацую пакет і з ним вертаю
До себе. Страх забуде всі подобства,
І, вкравши, я зухвало розпечатав
Високий розказ; там я вздрів, Гораціо,—
О підлість царська! — грізне повеління,
Начинене препошними словами
Про Данії, ще й Англії добробут,
Якому так моя персона грозить,
Що по прочитанні, без зволікань,
Не давши навіть нагострить сокиру,
Вмить стяли б голову мені.
- ГОРАЦІО.
ГАМЛЕТ.
Невже?
Ось ті листи,— проглянь їх на дозвіллі.
Чи хочеш знать, що я вчинив тоді?
Скажіть ласкаво.
- ГОРАЦІО.
ГАМЛЕТ.
Опутаний підлотою так нагло,—
Перш ніж здолав настроїти я мозок
На тоншу гру,— я сів, надумав розказ
Новий і красним написав письмом.
Колись я сам, як і вельможі наші,
Вважав краснопис за негожу річ
І намагавсь забути цю науку,
А тут вона мені в прислузі й стала.
Чи хочеш знати, що я написав?
- ГОРАЦІО.
ГАМЛЕТ.
Так, любий пане.
Врочисту волю Данця-короля:
Понеже нам Англієць вірний данник,
Понеже мусить приязнь двох держав
Цвісти, мов пальми цвіт, понеже мир
Ми, вбравши у вінок з пшениці, прагнем
Поставити на варті наших дружб,
І сила ще крутих, як лій, «понеже»,
Хай, вбачивши і втямивши послання,
Без довгих чи коротких міркувань,
Він посланців піддасть негайній страті,
Не давши й помолитись.
- ГОРАЦІО.
ГАМЛЕТ.
А печать?
Ба, навіть в цьому небо помогло.
Була-бо в мене батькова печатка,
Взірець печаті Данської держави;
Я склав свій лист, як той, і підписав,
Печать притиснув і поклав на місце,
Мов немовля, що підмінили ельфи.
На другий день був бій морський, про решту
Вже знаєш ти.
- ГОРАЦІО.
ГАМЛЕТ.
А Гільденстерн і Розенкранц пливають.
Що ж, справа ця припала їм до серця,—
Вони мені сумління не гнітять:
Їх гибель виплила з втручання їх власних.
Дрібним створінням небезпечно пертись
Між два розлучені меткі мечі
Противників могутніх.
- ГОРАЦІО.
ГАМЛЕТ.
Ну й король!
Хіба, зміркуй ти, не моя повинність —
Тому, хто батька вбив, спаплюжив матір,
Прокравсь на трон, хоч волено мене,
Закинув удку на моє життя
З таким лукавством,— не висока правда

Цією ось рукою заплатити?
Чи не прокляття дати тій болячці
Нас почумити всіх?

ГОРАЦІО.

Він скоро з Англії почує сам,
Чим закінчилась витівка його.

ГАМЛЕТ.

Так, скоро вже; але цей термін мій:
Життя людське — сказати «раз», і вже.

Мене смутить одне, Гораціо добрий,
Що я з Лаертом позабув себе:

В моїй біді вбачаю я портрет

Його біди, я мушу з ним миритись.

Шкода, що він так в горі хизувався,

Що я оскаженів.

ГОРАЦІО.

Тс! Йдуть сюди.

Входить Осрік.

ОСРІК.

Вітаю вашу ясність з поворотом до Данії.

ГАМЛЕТ.

Уклінно, пане, дякую.

(До Гораціо.)

Ти знаєш комара цього?

ГОРАЦІО.

(до Гамлета)

Ні, пане мій.

ГАМЛЕТ.

(до Гораціо)

Твоє в тім спасіння, бо знати його — велика вада.

В нього багато земель, ще й родючих: хай скотина панує над скотами, і її ясла конче стоятимуть за королівським столом. Це грак, але, як я сказав, він посідає силу боліт.

ОСРІК.

Коханий пане, коли б ваша ясність були не вельми зайняті, я б повістив вам дещо від імені його величності.

ГАМЛЕТ.

Я сприйму ваше «дещо», добродію, з усією пильністю душі. А брилик носіть там, куди його призначено: на голові.

ОСРІК.

Дяка вашій величності, тут вельми душно.

ГАМЛЕТ.

Та що ви, дуже зимно: вітер з півночі.

ОСРІК.

Дійсно, ясний пане, достатньо холодно.

ГАМЛЕТ.

А як на мене і на мою комплекцію, таки душно, і жарко, і парко.

ОСРІК.

Надзвичайно, вельможний пане; так парко, аж... вже й не знаю, як. Але, ясний пане, його величність веліли мені ознаймити вас, що вони поставили великий заклад на вашу ясність. Річ, пане, в тім...

ГАМЛЕТ.

Будьте ласкаві, не забувайте...

(Змушує його надягти шапку.)

ОСРІК.

Ні, слово честі, коханий пане,— мені так зручніше, слово честі. До двору, пане, нещодавно повернувся пан Лаерт. Це, запевняю вас, людина цілковито благородна, сповнена превизначних чеснот, вельми приємної поведенції й дуже поважної показності; справді, кажучи про нього зворушливо, він являє мапу або календар шляхетства, так що ви знайдете в ньому безкрає поле гідностей, много бажаних дворянину.

ГАМЛЕТ.

Добродію, його характеристика не зазнала в ваших устах ніякої шкоди, хоч, на мою гадку, розподіляючи його прикмети інвентарно, арифметика пам'яті спутала б лік, та й при тім довелось би їй змилити з курсу, з огляду на його бистрий хід. Але, щоб істину не збавити хвалою, я вважаю його за душу великої цінності, а його обдарованість за таку коштовну й рідкісну, що, мовлячи правдивим складом, його подобу явить нам лише його дзеркало, а хто бажав би наслідувати йому, буде його тінню, не більш.

ОСРІК.

Ваша ясність кажуть про нього безпомильно.

ГАМЛЕТ.

Але стосовно чого, добродію? Чого ради ми пови-ваємо пойменованого пана нашим грубим диханням?

ОСРІК. Пане?
ГОРАЦІО. Невже ви не розумієте вашої мови в інших устах?
Гай-гай, добродію, треба розуміти.

ГАМЛЕТ. Що означає іменування цього пана?
ОСРІК. Лаерта?
ГОРАЦІО. *(до Гамлета)*
В його гамані вже порожньо: всі золоті слова вже вийшли.

ГАМЛЕТ. Його, добродію.
ОСРІК. Мені відомо, що ви не без знання...
ГАМЛЕТ. Хотілось би мені, щоб вам було це відомо; втім, слово честі, коли вам і відомо, мені мало з того втіхи. Отже, добродію...
ОСРІК. Ви не без знання, якою досконалістю славиться пан Лаерт.

ГАМЛЕТ. Не важусь признати це, бо перш треба порівняти-ся з ним у досконалості: пізнаєш кого-небудь, пізнаючи самого себе.
ОСРІК. Я маю на увазі, пане, його зброю; такий іде пого-лос, що в цьому вмінні він незрівнянний.

ГАМЛЕТ. Яку ж він воліє зброю?
ОСРІК. Рапіру та кинджал.
ГАМЛЕТ. Дві зброї, і обидві він воліє! Ну й що?
ОСРІК. Король, пане, заклався на шість берберських ко-ней, проти чого він заставив, як мені відомо, шість французьких рапір та запояс-ників, з усім справунком, як-от піхви, пояси, черезплічники та інше; троє з тих шор, слово честі, вельми витонченого смаку, прегарно добрані до держаків, надзвичайно оздоблені шори, ще й вельми майстерної химерності.

ГАМЛЕТ. Що зовете ви шорами?
ГОРАЦІО. *(до Гамлета)*
Так я й знав, що вам доведеться заглянути в коментарі.

ОСРІК. Шори, пане, це черезплічники.
ГАМЛЕТ. Такий вираз пасував би до гармат, якби ми носили їх при боці; хай поки що, взявши вашу мову в шори, це будуть черезплічники. Але далі: шестеро берберських коней проти шести французьких мечів з усією справою, втім числі трьох майстерної химерності шор. Це французький заклад проти дансь-кого. Про що ж той заклад, то пак, по-вашому, застава?

ОСРІК. Король, пане, заклався, пане, що на дванадцять випадів між вами й ним він не випередить вас більше як на три удари; він ставить дванадцять проти дев'ятох, і могло б бути упоряджено негайне змагання, в разі б ваша ясність зволили відмовити.

ГАМЛЕТ. А як я й відмовлю «ні»?
ОСРІК. Я маю на увазі, ясний пане, вашу згоду на проти-ставлення вашої персони в змаганні.

ГАМЛЕТ. Пане, я гулятиму в цій палаті,— як знає чи не знає його величність, це мій час відпочинку. Хай принесуть рапіри, і, якщо той пан ба-жає, а король не передумав, то я виграю для нього; як ні, то я здобуду тільки гань-бу та зайві удари.

ОСРІК. І я можу переказати точно так?
ГАМЛЕТ. В таких дусі, добродію,— прикрасивши, звісно, на ваш смак.

ОСРІК. Ручусь за мою відданість вашій ясності.
ГАМЛЕТ. Ваш, ваш.

Осрік виходить.

Добре робить, що сам за себе ручиться: ніхто на це йому руку не позичить.

ГОРАЦІО. Побігло чиря з шкарлупкою на чубку.
ГАМЛЕТ. Він лицявся ще до маминої цицьки, перед тим як її

поссати. Отак він та вся його згряя, що їх, знаю, шанує наш мерзенний вік, перейняли тільки тон та маніри часу: мов якесь шумовиння, плавають вони поверх і наївності, і досвіду людської думки, а дмухни на них спроби ради, і бульбашки луснуть.

Входить Вельможа.

ВЕЛЬМОЖА. Пане мій, його величність вітав вас через молодого Осріка, і той переказав, що ви його ждете в цій залі. Король шле мене узнати, чи ви будете ласкаві змагатися з Лаертом, чи волієте це відкласти.

ГАМЛЕТ. Я твердий у своїх намірах, а вони збіглися з бажанням короля. Як він жадає, то я готовий: тепер чи згодом, аби я був у такій змозі, як тепер.

ВЕЛЬМОЖА. Король, і королева, й двір надійдуть зараз.

ГАМЛЕТ. У добрий час.

ВЕЛЬМОЖА. Королева бажає, щоб ви гречно повелися з Лаертом.

ГАМЛЕТ. Порада в неї добра.

Вельможа виходить.

ГОРАЦІО. Ви програєте заклад, мій пане.

ГАМЛЕТ. Не думаю: відколи він поїхав у Францію, я постійно вправлявся; при зайвих очах я виграю. Але тобі й не уявити, як мені важко тут, на серці... Ет, не біда.

ГОРАЦІО. Ні, любий пане мій...

ГАМЛЕТ. Це просто дурощі: нібито якесь передчуття, що жінку, може, й збентежило б.

ГОРАЦІО. Як вашій душі чогось не хочеться, послухайтесь її. Я попереджу їхній прихід і скажу, що вам не добре.

ГАМЛЕТ. Пусте, нам чхати на віщування: і горобець не впаде без певного на те провидіння. Коли станеться тепер, то не згодом; коли не згодом, то тепер; а як не тепер, то однак коли-небудь. Готовість — і все. Ніхто не знає свого часу, так що воно значить — відійти своєчасно? Будь-що-будь.

Входять Король, Королева, Лаерт, царедворці, Осрік, слуги з рапірами та рукавицями; вносять стіл та кухлі вина на нім.

КОРОЛЬ. Ходи сюди, мій Гамлете, й візьми Від мене руку цю.

(Кладе Лаертovu руку в Гамлетovu.)

ГАМЛЕТ. Даруйте, пане,— я образив вас, А ви пробачте щиро і шляхетно.

Присутні знають,

Та, певне, чули й ви, що я караюсь Важкою хворістю. Все, що вчинив я, Вам вразивши натуру, честь, чуття, Перед всіма це безумом зову.

Лаерта скривдив Гамлет? Ні, не Гамлет.

Що Гамлет був сам в розбраті з собою І, будиши не в собі, Лаерта скривдив,—

Не Гамлетів це вчинок: він не винен.

А чий це вчинок? Безуму його.

Як так, то в колі скривджених сам Гамлет:

Безумство — ворог бідному йому.

На зібранні цім, пане,

Зрікаючись, що мав я намір злий,

- Прошу повірити вас щиросердо,
Що я, метавши стріли край домівки,
Небачно брата вразив.
- ЛАЕРТ. Так, я вдовольнився
В чутті, яке мене найбільш повинно
До мсти штовхати, та в питанні честі,
Що осторонь стоїть, я не мирюсь,
Аж доки від бувалих суддів честі
Почую заклик та умови миру,
Що не зганьблять моє ім'я. А доти
Приймаю вашу приязнь яко приязнь,
Яку не покривлю.
- ГАМЛЕТ. Я рад сердечно й на братній поєдинок чесно йду.—
Подайте нам рапіри.
- ЛАЕРТ. І для мене.
- ГАМЛЕТ. Як прикрашають зброю що оздоби,
Я буду за прикрасу вам, Лаерте:
На тлі мого невміння хай ваш хист
Блисне, мов зірка в хмарі.
- ЛАЕРТ. Ви клите?!
- ГАМЛЕТ. Ось вам рука, що ні.
- КОРОЛЬ. Рапір ім, Осріку.— Небоже Гамлет,
Заклад ти знаєш?
- ГАМЛЕТ. Добре знаю, пане:
- КОРОЛЬ. На слабшу сторону заклались ви.
Я не боюсь, я бачив вас обох;
Він поспритнішав, та дає нам фору.
Він поспритнішав, та дає нам фору.
- ЛАЕРТ. Ця заважка, дозвольте мені іншу.
- ГАМЛЕТ. Ця по мені.— Завдовжки рівні всі?
- ОСРІК. Так, ясний пане мій.
(Готуються до змагання.)
- КОРОЛЬ. Поставити на стіл ковші вина.—
Як Гамлет влучить вперше або вдруге,
Чи третім нападом сквитає вдари,
Чи третім нападом сквитає вдари,
На всіх бійницях гримнуть хай з гармат:
За Гамлета король підійме келих,
Перлину в нього вкинувши, дорожчу
Над ту, що штири королі носили
В короні данській. Дати чари нам!
Хай тулумбаси сурмам повістять,
А сурми — всім на чатах гармашам,
Гармати — небу, небеса — землі,
Що п'є король за Гамлета!—Почнім же,
А ви, судці, слідкуйте пильним оком.
- ГАМЛЕТ. Почнім.
- ЛАЕРТ. Почнім, мій пане.
- Б'ються.
- ГАМЛЕТ. Раз.
- ЛАЕРТ. Ні.
- ГАМЛЕТ. Суд.
- ОСРІК. Удар, удар виразний.
- ЛАЕРТ. Добре. Знов.
- КОРОЛЬ. Стій; чару.— Гамлете, цей перл — тобі.
Твоє здоров'я.

Сурми й стрільба за коном.

ГАМЛЕТ. Дати принцу келих.
Я ще зітнусь,— на час відставте трунок. Почнім.

Б'ються.

ЛАЕРТ. Ще вдар,— визнаєте?
КОРОЛЬ. Так, дотик, дотик, згоден я.
КОРОЛЕВА. Наш син поборе.
В нього вже задуха.—
Ось хустка, Гамлете, хоч витри лоб.
Тобі на щастя королева п'є.
ГАМЛЕТ. Ласкава пані!
КОРОЛЬ. Ні, не пий, Гертрудо!
КОРОЛЕВА. Мені, мій пане, хочеться,— пробачте.
КОРОЛЬ. *(набік)*
Отруєна ця чара! Ох, запізно!
ГАМЛЕТ. Я, пані, ще не вільний пити,— зараз.
КОРОЛЕВА. Ходи, я втру тобі лице.
ЛАЕРТ. Тепер, мій пане, вдарю вже.
КОРОЛЬ. Навряд.
ЛАЕРТ. *(набік)*
Одначе це не в лад з моїм сумлінням.
ГАМЛЕТ. Почнім, Лаерте; лиш не бавтесь.
Будь ласка, випадайте з палом, з серцем:
Ви ж не за ляльку маєте мене.
ЛАЕРТ. Так кажете? Почнім.

Б'ються.

ОСРІК. Нічого ані в кого.
ЛАЕРТ. Тепер держись!

Лаерт ранив Гамлета; далі в сутичці вони міняються зброєю. Гамлет ранив Лаерта.

КОРОЛЬ. Розняти! Розпалились.
ГАМЛЕТ. Ні, ще.

Королева падає.

ОСРІК. На поміч королеві, гей!
ГОРАЦІО. В крові і той, і той.— Що вам, мій принце?
ОСРІК. Що вам, Лаерте?
ЛАЕРТ. Попав кулик в свої тенета, Осрік...
Мене вбива моє лукавство власне.
ГАМЛЕТ. Що з королевою?
КОРОЛЬ. Зомліла, углядивши кров.
КОРОЛЕВА. Ні, ні, питво, питво!—Мій сину Гамлет!..
Питво, питво!— Отруєно мене.
Умирає.
ГАМЛЕТ. О чорне дію! — Гей! Замкнуті двері!
Це зрада! Де вона?

Лаерт падає.

ЛАЕРТ. Тут, Гамлете. Ти, Гамлете, вже вбитий:
Ніякі в світі ліки не врятують,
В тобі нема життя й на півгодини.

Знаряддя зради он, в твоїй руці,
Нагострене й затруєне; підлота
Моя на мене вістря повернула.
Глянь, я лежу, щоб не вставати вже,—
Отруту матір випила твоя...
Не можу більш.— Король, король виною.
ГАМЛЕТ. Жало отруєне? —
Роби своє, отруто!
(Коле Короля.)
Зрада!Зрада!
УСІ. Рятуйте, друзі,— в мене ж тільки рана!
КОРОЛЬ. Ти, кровозмісний, вбивчий, клятий Данцю,
ГАМЛЕТ. Допий свій трюнок! Ось тобі твій перл!
Рушай вслід матері моїй!

Король умирає.

ЛАЕРТ. Розплата
Заслужена: він сам дання варив.—
Простім брат брата, Гамлете шляхетний:
Хай не паде на тебе смерть моя
Та батькова, ані твоя на мене.

Умирає.

ГАМЛЕТ. Хай небо простить! За тобою й я йду.—
Я мрець, Гораціо.—Матінко, прощай!
А ви, що дивитесь, бліді й тремтячі,
Статисти й глядачі страшного дійства,
Коли б був час (бо смерть, цей наглий стражник,
Спішить з арештом), о, я б вам повів...
Та де вже там... Гораціо, я умер,
А ти живеш; повіж про мене правду
Невтаємниченим.
ГОРАЦІО. Не покладайтесь:
Я більше давній римлянин, ніж данець.
Ще трохи трюнку є.
ГАМЛЕТ. Якщо ти муж,
Кинь келих, дай! В ім'я небес, віддай!
Гораціо мій, що за щербате ймення,
Як не розкрити все, лишиться по мені!
Якщо мене в своїм беріг ти серці,
Відстроч своє блаженство ще на час.
Ще подиши на цім жорстокім світі
І повість розкажи мою!

Здалека марш і постріли за коном.

Що там за гомін войовничий?
ОСРІК. Молодший Фортінбрас звиятно з Польщі
Вертає й воздає послам англійським
Ясу вояцьку.
ГАМЛЕТ. Ех, я мру, Гораціо:
Могутня трута полонила дух мій.
Не вчуть мені вже з Англії вістей,
Та почуваю я, що Фортінбрас —
Обранець наш, йому мій мручий голос;

Так і скажи, з'ясуй йому джерела
Того, що скоїлось. Тепер — мовчання.

Умирає.

ГОРАЦІО. Розбилось чесне серце.— Спи, ласкавий принце,
Хай сонми янголів твій сон колишуть.

Марш за коном.

Чом бубни ближчають?

Входять Фортінбрас, англійські послы,
з барабанним боєм, корогвами та почтом.

ФОРТІНБРАС.
ГОРАЦІО.

Де те видовище?

По що прийшли ви?

Як по жалі й страхи, то дальш не йдїть.

ФОРТІНБРАС.

Все про різню кричить.—О смерть пихата!

Що за бенкет готуєш в вічній тьмі,

Що стільки королів єдиним махом

Поклала трупом ти?

ПЕРШИЙ ПОСОЛ.

Страшна картина!

Спізнились наші з Англії вістки;

Не вчують уші, що нас мали слухать,

Про те, що наказ здійснено його,

Що Розенкранц і Гільденстерн вже мертві,

Нам дяка буде з уст чийх?

ГОРАЦІО.

Не з цих,

Хоч би вони ще й дихали для дяки;

Ніколи він не дав би їх на страту.

А що вам просто на кривавий суд —

Вам з Англії, вам з походу на Польщу,—

Прибути впало, хай ці теплі трупи

На помості високім покладуть,

І я повім незнаючому світу,

Як сталося це все. То буде повість

Про люті, крив'яні, нелюдські вчинки,

Про вбивства темні, про страшні розплати,

Про жертви сили, хитроців і зради

Й насамкінець про замір підступний,

Що впав на голови призвідцям. Правду

Скажу про все.

ФОРТІНБРАС.

Спішім про те почути

І скличмо найповажніших на раду.

А я з жалем прийму належне щастя;

В цім королівстві є й мої права.

Судьба мені їх велить ознаймити.

ГОРАЦІО.

Про це мені теж випаде сказати

З тих уст, чий голос багатьох потягне,

Та краще враз це довершити, доки

Народ в нестямі, щоб не сталося шкод,

Ні бунту, ні інтриг.

ФОРТІНБРАС.

Чотири капітани

Хай по-вояцьки Гамлета несуть

На поміст: він, в живих, явив би нам

Взірець монарха; а в останню путь

Стрільба в полках, музика військова

Хай проведуть його.—
Забрати геть тіла.— Картина ця,
В бою доречна, тут не до лица.—
Військам велю: огонь!

Жалібний марш. Виходять, виносячи трупи, після чого чути грім гармат.

«Всесвіт» — журнал іноземної літератури № 3—4, березень—квітень, 2001.

Засновники: ТОВ Видавничий дім «Всесвіт»

та Національна Спілка письменників України.

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ, № 478 від 03.03.1994.

Адреса Видавничого дому «Всесвіт» та редакції журналу:

Україна, 01021, Київ-21, вул. М. Грушевського, 34/1

Телефони:

головний редактор, комерційний директор293-13-18
відповідальний секретар, відділи художньої літератури, поезії, критики293-06-13
відділ публіцистики, мистецтва й україніки, коректура253-27-10
комп'ютерний центр, відділ художнього оформлення253-28-88
бухгалтерія253-27-10
телефакс253-28-88

E-mail <myk@vsesvit-revicw.kiev.ua>

Дизайн, набір та верстка комп'ютерного центру Видавничого дому «Всесвіт».

Підписано до друку 26.03.2001. Формат 70 x 108/16. Папір офсетний № 1. Офсетний друк.

18,20 умовн.-друк. арк. 19,6 умовн. фарбовідб. 22,16 обл.-вид. арк. Тираж 2000 прим.

Передплатна ціна — за каталогом МЗУ. Ціна в роздріб договірна.

Зам. 0126102.

Віддруковано на комбінаті друку видавництва «Преса України»,
03047, Київ-47, проспект Перемоги, 50.